

บทที่ 3

กฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ ด้วยความสมัครใจของประเทศไทยและต่างประเทศ

แม้ว่าในประเทศต่างๆ จะมีกฎหมายหรือมาตรการในการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ด้วยความสมัครใจก็ตาม แต่ระยะเวลาในการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัยที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้วในการไปเรียกค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกในแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันออกไป ซึ่งประเทศไทยนั้นการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดมาจากประเทศอังกฤษมาเป็นแม่แบบ ซึ่งขณะมีการร่างกฎหมายประมวลแพ่งและพาณิชย์เมื่อราว พ.ศ. 2451 (ร.ศ.127) นั้น ประเทศอังกฤษถือเป็นผู้มีอิทธิพลต่อกฎหมายเรื่องการรับประกันวินาศภัยไปทั่วโลก¹ อย่างไรก็ดี เมื่อระยะเวลาผ่านไปย่อมมีการปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องต่อการปรับใช้และตอบสนองต่อบริบทของสังคมในแต่ละประเทศรวมถึงประเทศไทยด้วย กฎหมายที่มีใช้อยู่ในนี้อาจจะไม่ตอบสนองต่อบริบทของสังคมในปัจจุบันจนอาจก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะหรือมีความเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนเกิดหลักกฎหมายใหม่ขึ้น และในส่วนของ การกระจายการเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัยกับผู้รับประกันภัยด้วยกันเอง อันเรียกว่า การประกันภัยต่อ ตามกฎหมายไทยยังมีได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายของประเทศไทยที่มีอยู่สามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมต่อบริบทของสังคมในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างถี่ถ้วนขึ้น ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ด้วยความสมัครใจและการประกันภัยต่อทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ด้วยความสมัครใจและการประกันภัยต่อให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันต่อไป ดังนี้

¹ สันติ ดอนแก้ว. (2548). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 9-10.

3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ด้วยความสมัครใจของประเทศไทย

3.1.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535

ในการทำสัญญาประกันภัยรถยนต์นั้น จะสามารถแบ่งประเภทของสัญญาประกันภัยรถยนต์ได้ 2 ประเภท คือ 1.สัญญาประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 เป็นการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ หรือที่เรียกกันว่า ประกันภัย พ.ร.บ.ซึ่งกฎหมายดังกล่าวบังคับให้รถยนต์ทุกประเภทต้องทำเพื่อคุ้มครองความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ประสบภัยจากรถโดยบริษัทตกลงว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้ประสบภัยในนามผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายต่อผู้ประสบภัยจากรถ เนื่องจากรถที่ใช้หรืออยู่ในทาง หรือเนื่องจากสิ่งของที่บรรทุก หรือติดตั้งในรถนั้น ในระหว่างระยะเวลาประกันภัย และ 2.สัญญาประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ซึ่งการทำสัญญาประกันภัยแบบที่ 2 นี้ ไม่มีกฎหมายบังคับว่าเจ้าของรถยนต์จะต้องทำสัญญาประกันภัยดังกล่าว แต่เป็นทางเลือกสำหรับเจ้าของรถยนต์ผู้ที่ต้องการบริหารจัดการความเสี่ยงภัยอันเกิดจากการใช้รถยนต์ อันมีสาระสำคัญ ดังนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535

มาตรา ๘ รถดังต่อไปนี้ไม่ต้องจัดให้มีการประกันความเสียหายตามมาตรา ๘

(๑) รถสำหรับเฉพาะองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท และรถสำหรับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(๒) รถของสำนักพระราชวังที่จดทะเบียนและมีเครื่องหมายตามระเบียบที่เลขาธิการพระราชวังกำหนด

(๓) รถของกระทรวง ทบวง กรม เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และราชการส่วนท้องถิ่นที่เรียกชื่ออย่างอื่น และรถยนต์ทหารตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ทหาร

(๔) รถอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๐ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้ประสบภัยจากรถที่บริษัทได้รับประกันภัยไว้ ให้บริษัทจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยเมื่อได้รับคำร้องขอจากผู้ประสบภัย ความเสียหายที่จะให้ได้รับค่าเสียหายเบื้องต้น จำนวนเงินค่าเสียหายเบื้องต้น การร้องขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นและ

การจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัยตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่บริษัทไม่จ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตามมาตรา ๒๐ ให้แก่ผู้ประสบภัย หรือจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัยไม่ครบจำนวนที่ต้องจ่าย ให้ผู้ประสบภัยแจ้ง การไม่ได้รับชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นหรือการได้รับค่าเสียหายเบื้องต้นไม่ครบจำนวนจากบริษัทต่อ สำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๒ การได้รับชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นตามมาตรา ๒๐ ไม่ตัดสิทธิผู้ประสบภัยที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น การที่กฎหมายบังคับให้รถยนต์ทุกประเภทจะต้องทำประกันภัย พ.ร.บ. ก็เพื่อคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) เพื่อคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ประสบภัยจากรถ ซึ่งได้รับอันตราย ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ให้ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายและค่าเสียหายเบื้องต้นอย่างทันที่ และแน่นอน จึงต้องตรา พระราชบัญญัตินี้ขึ้นมาบังคับ

2) เพื่อให้พระราชบัญญัตินี้เป็นหลักประกันว่าผู้ประสบภัยจากรถ จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายและค่าเสียหาย เบื้องต้นอย่างแน่นอนและทันที่ และเป็นหลักประกันได้ว่าสถานพยาบาลทุกแห่งจะได้รับเงินค่ารักษาพยาบาล อย่างแน่นอนและรวดเร็วในการรับรักษาพยาบาลแต่ผู้ประสบภัยจากรถดังกล่าว

3) เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจประกันภัย ให้มีส่วนร่วมในการแบ่งเบาค่าเสียหายของผู้ประกันภัย อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุจากรถ ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยบรรเทาภาระความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยและครอบครัวแล้ว ยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในด้านสวัสดิการสงเคราะห์อีกด้วย

มาตรา ๓๑ ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลภายนอก หรือเกิดขึ้นเพราะความจงใจหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าของรถ ผู้ขับขี่รถ ผู้ซึ่งอยู่ในรถ หรือผู้ประสบภัย เมื่อบริษัทได้จ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนหรือเมื่อสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยได้จ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัยหรือเมื่อหน่วยงานตามมาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) หรือเจ้าของรถตามมาตรา ๘ (๔) ได้จ่ายเงินคืนกองทุนตามมาตรา ๓๒ ไปแล้วเป็นจำนวนเงินเท่าใด ให้บริษัท หรือสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัย หรือหน่วยงานตามมาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) หรือเจ้าของรถตามมาตรา ๘ (๔) แล้วแต่กรณี มีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลดังกล่าวหรือมีสิทธิเรียกให้ผู้ประสบภัยคืนเงินดังกล่าวได้

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่นายทะเบียนได้จ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัยสำหรับความเสียหายที่เกิดจากรถตามมาตรา ๘ ซึ่งไม่ได้เอาประกันความเสียหายตามมาตรา ๘ ให้หน่วยงานผู้เป็นเจ้าของรถตามมาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) หรือเจ้าของรถตามมาตรา ๘ (๔) แล้วแต่กรณีส่งเงินตามจำนวนที่ได้จ่ายจากเงินกองทุนคืนให้แก่กองทุน

การจ่ายเงินคืนกองทุนสำหรับรถตามมาตรา ๘ (๑) (๒) หรือ (๓) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด

ผู้มีหน้าที่ต้องทำประกันภัยรถภาคบังคับ (พ.ร.บ.)

- 1) เจ้าของรถ (ผู้มีกรรมสิทธิ์ในรถ)
- 2) ผู้เช่าซื้อรถ (ผู้ครอบครองรถในฐานะผู้เช่าซื้อรถ)
- 3) เจ้าของรถซึ่งนำรถที่จดทะเบียนในต่างประเทศเข้ามาใช้ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว

การฝ่าฝืนไม่จัดให้มีการการทำประกันภัยรถพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 กำหนดให้ระวางโทษ ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ประเภทรถที่ต้องทำประกันภัย พ.ร.บ.

รถที่ต้องทำประกันภัยตาม พ.ร.บ. ได้แก่ รถทุกชนิดทุกประเภทตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ กฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก กฎหมายว่าด้วยรถยนต์ทหารที่เจ้าของมิไว้ใช้หรือมิไว้เพื่อใช้ ไม่ว่าจะรถดังกล่าวจะเดินด้วยกำลัง เครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น เช่น รถยนต์จักรยานยนต์ รถสามล้อเครื่อง รถยนต์โดยสาร รถบรรทุก หักรถลากจูง รถพ่วง รถบดถนน รถอีแต๋น ฯลฯ

ดังนั้น รถบางประเภทที่กรมการขนส่งทางบกไม่รับจดทะเบียน แต่หากเข้าข่ายว่ารถนั้นเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น ให้จัดเป็นรถที่ต้องทำประกันภัยตาม พ.ร.บ.

รถที่รับการยกเว้นไม่ต้องทำประกันภัย พ.ร.บ.

- 1) รถสำหรับเฉพาะองค์พระมหากษัตริย์ พระราชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- 2) รถของสำนักพระราชวังที่จดทะเบียน และมีเครื่องหมายตามระเบียบที่เลขาธิการพระราชวังกำหนด
- 3) รถของกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการต่าง ๆ รถยนต์ทหาร
- 4) รถของหน่วยงานตุลาการขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานตุลาการที่เป็นอิสระขององค์กรใด ๆ ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

ผู้มีหน้าที่รับประกันตาม พ.ร.บ.

1) ผู้ประสบภัยจากรถอันได้แก่ ประชาชนทุกคนที่ประสบภัยจากรถ ไม่ว่าจะเป็นผู้ขับขี่ ผู้โดยสารคนเดินเท้า หากได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากรถก็จะได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. นี้

2) ทายาทของผู้ประสบภัยข้างต้น กรณีผู้ประสบภัยเสียชีวิต

ส่วนการทำสัญญาประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ไม่มีกฎหมายบังคับว่าเจ้าของรถยนต์จะต้องทำสัญญาประกันภัยดังเช่นสัญญาประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ ดังนั้น การทำสัญญาประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับจึงเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าเจ้าของรถยนต์จะต้องทำสัญญาประกันภัยตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ส่วนการทำสัญญาประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจนั้น เจ้าของรถยนต์จะเข้าทำสัญญาประกันภัยรถยนต์หรือไม่ก็ได้

3.1.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันรถยนต์ด้วยความสมัครใจอันเป็นสัญญาประกันวินาศภัย เกิดขึ้นเมื่อเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้โดยมีบุคคลภายนอกเป็นผู้ก่อ ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ 2 ทาง คือ

1) เรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัย

2) ใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหาย ถือเป็นสิทธิที่เกิดโดยผลของกฎหมาย

ถ้าผู้เอาประกันเรียกทางใดทางหนึ่งก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าใช้สิทธิเรียกร้องทั้ง 2 ทาง ก็จะได้รับชดใช้ค่าเสียหาย 2 ครั้ง ซึ่งขัดกับหลักการประกันวินาศภัยในฐานะที่เป็นสัญญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งถ้าผู้เอาประกันภัยได้รับชำระจากผู้ทำละเมิดจนครบจำนวนแล้วจะถือว่าผู้เอาประกันภัยมีความเสียหายอีกต่อไปไม่ได้ผู้รับประกันภัยจึงไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการหากำไรของผู้เอาประกันภัยที่ไม่สุจริต จึงเกิดหลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิคุ้มครองผู้รับประกันภัยไว้ในกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 880 ความว่า “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกัน โยชนซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น

การรับช่วงสิทธิ หมายถึง บุคคลสองฝ่ายต่างเป็นเจ้าของนี้และลูกหนี้กันอยู่ ได้มีบุคคลภายนอกมาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ และโดยผลของกฎหมายบุคคลภายนอกที่ใช้หนี้ก็เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้แทนต่อ ไปทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติทั่วไป ในมาตรา 226 มาพิจารณาประกอบ ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้นั้นได้ในนามของตนเองช่วงทรัพย์ ได้แก่เอาทรัพย์สินอันหนึ่งเข้าแทนที่ทรัพย์สินอีกอันหนึ่งในฐานะนิติบัญญัติอย่างเดียวกันกับทรัพย์สินอันก่อน”

กล่าวโดยสรุปบทบัญญัติ มาตรา 880 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์เฉพาะของการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันภัยไว้ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 มูลหนี้ในการรับสิทธิการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นการใช้เงินตามเงื่อนไขสัญญาประกันภัย ไม่ใช่การใช้ค่าเสียหายในกรณีมีการละเมิดต่อทรัพย์สิน

ประการที่ 2 เงื่อนไขการรับช่วงสิทธิ มาตรา 227 เมื่อเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มตามราคา ทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ท่านว่าลูกหนี้ยอมเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธินั้นๆ ด้วยอำนาจกฎหมาย ดังนั้นจะรับช่วงสิทธิได้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มตามราคาทรัพย์สิน แต่การรับประกันภัยอาจรับประกันภัยไม่เต็มตามราคาทรัพย์สินก็ได้²

3.1.2.1 ลักษณะทั่วไปของการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัยตามมาตรา 227³

ในการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัย สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประการคือ

1) การรับช่วงสิทธิในค่าเสียหายที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายไป มีลักษณะ 3 ประการดังต่อไปนี้

- (1) ต้องเป็นการประกันวินาศภัย
- (2) วินาศภัยนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก
- (3) บริษัทประกันวินาศภัยได้จ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้น

จริงให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว

ในกรณีที่บุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สาม เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้เอาประกันวินาศภัยโดยเฉพาะหลักการรับช่วงสิทธิได้ถูกบัญญัติขึ้น เพื่อให้มีความสัมพันธ์กับหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง เพื่อให้บุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้ก่อวินาศภัยนั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนได้กระทำขึ้นตามกฎหมาย และเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ที่ได้รับค่าสินไหมทดแทนไปตามค่าเสียหายที่แท้จริงแล้วไม่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย

² สำนักพิมพ์อะตอม. (2562). *กฎหมายประกันภัย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://thailandgeneralknowledge.blogspot.com/2011/07/blog-post_6283.html. 2554. [2562, 31 พฤษภาคม].

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 227. “เมื่อเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มตามราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ท่านว่าลูกหนี้ยอมเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธินั้นๆ ด้วยอำนาจกฎหมาย”

จำนวนนั้นจากบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้ก่อความเสียหายได้อีก เพราะสิทธิดังกล่าวผู้รับประกันภัยได้รับช่วงไปแล้วตามกฎหมาย ผู้เอาประกันภัยจะเรียกร้องค่าเสียหายจำนวนเดียวกันทั้งจากผู้ก่อวินาศภัยและผู้รับประกันภัยไม่ได้และไม่ว่ากรณีใดผู้รับประกันภัยจะรับช่วงสิทธิเกินกว่าจำนวนที่ตนจ่ายค่าสินไหมทดแทนไปไม่ได้

วินาศภัยที่อยู่ในความรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยนั้น มีทั้งกรณีที่เกิดขึ้นด้วยการกระทำของมนุษย์ และกรณีที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการกระทำของมนุษย์ เช่น ภูเขาไฟระเบิดแผ่นดินไหว ฟ้าผ่า อุทกภัย वादภัย เป็นต้น แต่การรับช่วงสิทธิจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเป็นวินาศภัยที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เท่านั้น และผู้ก่อให้เกิดวินาศภัยนั้นจะต้องไม่ใช่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย เพราะการเกิดวินาศภัยด้วยความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยถือว่าเป็นสภาวะภัยทางศีลธรรมที่ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยอยู่แล้ว

จากกรณีดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหลักการรับช่วงสิทธิกับหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การที่ผู้รับประกันภัยจะรับสิทธิจากการจ่ายค่าสินไหมทดแทนของตนได้ ต้องเป็นการจ่ายค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากเกิดวินาศภัยที่อยู่ในความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยเท่านั้น การจ่ายค่าสินไหมทดแทนโดยสำคัญคิดว่าตนมีความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย เช่น สำคัญว่าผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยในขณะที่เกิดวินาศภัยหรือโดยสำคัญคิดว่ากรรมธรรม์ประกันภัยมีผลใช้บังคับในขณะที่เกิดวินาศภัยก็ตีผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัย อย่างไรก็ตาม การเกิดวินาศภัยในบางกรณีมีปัญหาว่าอยู่ในความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยหรือไม่ ซึ่งการจะตีความให้ยุติผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะทำเช่นนี้ จึงตกลงจ่ายเงินจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่า “สินไหมกรุณา (Ex-Gratia Payment)” ให้ผู้เอาประกันภัยรับไปบรรเทาความเสียหายนั้น ผู้รับประกันภัยย่อมไม่ได้รับช่วงสิทธิตามกฎหมาย

ฉะนั้น ในการประกันวินาศภัยถ้าบริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้วเป็นจำนวนเท่าใด หากภัยนั้นเกิดจากการก่อขึ้นของบุคคลภายนอกแล้วบริษัทประกันภัยก็ได้รับช่วงสิทธิไล่เบี้ยเอาเงินจำนวนที่จ่ายไปแล้วนั้นคืนจากบุคคลภายนอกได้

2) การรับช่วงสิทธิในซากทรัพย์

การรับช่วงสิทธิในซากทรัพย์จะเกิดขึ้นเฉพาะในการประกันวินาศภัยเท่านั้นซึ่งภายหลังเกิดภัยขึ้นมาแล้วทำให้เกิดความเสียหายมีซากทรัพย์สินเหลือซึ่งยังมีราคาค้างวอดอยู่บ้าง เช่น เครื่องจักรของโรงงานที่ถูกเพลิงไหม้กลายเป็นซากเครื่องจักรใช้งานไม่ได้ อีก อิฐหักกากปูน โครงสร้างเหล็กของอาคาร ตัวตึกที่ถูกเพลิงไหม้ ซากรถยนต์ที่พังยับเยิน ซากเรืออับปางที่อาจกู้คืน

มาได้เหล่านี้ก็อาจมีราคาที่เป็นมูลค่าได้ทั้งนั้น เช่น กรณีที่ผู้เอาประกันภัยทำประกันภัยรถยนต์ประเภทหนึ่ง วันที่ทำประกันภัยทุนประกันภัยของรถยนต์เกินกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของราคาารถ ณ วันที่ทำประกันภัย หากเกิดความเสียหายกับตัวรถบริษัทผู้รับประกันภัยจ่ายตามทุนประกัน ไปแล้วผู้เอาประกันภัยต้องโอนกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของรถให้กับบริษัทผู้รับประกันภัย

หากในกรณีที่ทุนประกันภัยไม่เกิน 80 เปอร์เซ็นต์ของราคาารถ ณ วันที่ทำประกันภัย หากเกิดความเสียหายกับตัวรถบริษัทผู้รับประกันภัยจ่ายตามทุนประกัน ไปแล้วผู้เอาประกันภัยไม่ต้องโอนกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของรถให้กับบริษัทผู้รับประกันภัย

หลักการรับช่วงสิทธิ เป็นหลักชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย ไม่สามารถนำมาใช้กับการประกันชีวิตได้ เพราะสัญญาประกันชีวิตไม่ใช่สัญญาชดใช้ค่าเสียหายตามที่เกิดขึ้นจริงหากความตายเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ภายนอกหรือบุคคลที่สาม กฎหมายให้ถือสิทธิเป็นของผู้รับประ โยชน์หรือทายาทของผู้เอาประกันชีวิตที่จะไล่เบี้ยเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกนั้น ได้อีกด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 896 หลังจากได้รับเงินค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันชีวิต ผู้รับประ โยชน์หรือทายาทของผู้เอาประกันชีวิตสามารถเรียกร้องได้ทั้ง 2 ทาง ดังนั้นหลักการรับช่วงสิทธิจึงไม่มีในกรณีการประกันชีวิต⁴

3.1.2.2 การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัย ตามมาตรา 880

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัยของประเทศ ไทยพบว่าบัญญัติอยู่ใน มาตรา 880 ความว่า

“ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประ โยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอก เพียงนั้น

ถ้าผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ไปแต่เพียงบางส่วนไซ้ ท่านห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยนั้นใช้สิทธิของตนให้เสื่อมสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประ โยชน์ ในการที่เขาจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกเพื่อเศษแห่งจำนวนวินาศนั้น”

พระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา) ได้กล่าวถึงที่มาของบทบัญญัติ มาตรา 880 ของไทยว่ามีที่มาหรือเทียบเคียงจากกฎหมาย 3 ประเทศ คือ ประมวลกฎหมายพาณิชย์ ญี่ปุ่น มาตรา 416 ประชุมย่อกฎหมายแพ่งประเทศอังกฤษ มาตรา 692 และกฎหมายประเทศ

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 869 หมวด 2 ประกันวินาศภัย ส่วนที่ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป. “อันคำว่า “วินาศภัย” ในหมวดนี้ ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใดๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้”

เบลเยี่ยม มาตรา 22⁵ สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 880 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัยโดยตรง มีหลักเกณฑ์เฉพาะของการรับช่วงสิทธิดังต่อไปนี้

1) มีวินาศภัยครั้งที่ระบุไว้ในสัญญาวินาศภัยเกิดขึ้น

คำว่า “วินาศภัย” ตามบทบัญญัติมาตรา 880 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาจากคำแปลในภาษาอังกฤษที่ว่า “If the loss is caused.” ซึ่งคำว่า Loss ตรงกับบทบัญญัติในมาตรา 869 ประชุมย่อกฎหมายแพ่งประเทศอังกฤษ โดยคำว่า วินาศภัย หมายถึง ความเสียหายที่พึงประมาณเป็นเงินได้

อย่างไรก็ตาม มาตรา 880 มิได้บัญญัติชนิดของวินาศภัยไว้โดยตรงว่า เป็นภัยประเภทใด จึงต้องพิจารณาตามบทบัญญัติของมาตรา 861 ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า “ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่น ในอนาคตคงได้ระบุไว้ในสัญญา...” จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า วินาศภัยที่เกิดขึ้นต้องเป็นวินาศภัยตามที่ระบุไว้ในสัญญาประกันวินาศภัยนั่นเอง

2) วินาศภัยได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอก

หลักเกณฑ์ในประการที่สองนี้ มาจากบทบัญญัติของมาตรา 880 วรรคแรกความว่า “...เพราะการกระทำของบุคคลภายนอก ไซ้...” ดังนั้น การที่ผู้รับประกันภัยจะรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือของผู้รับประ โยชน์ไปเรียกร้องเอาจากบุคคลภายนอกได้นั้นจะต้องปรากฏว่าบุคคลภายนอกนั้นเป็นผู้มีความรับผิดชอบตามกฎหมายในกรณีที่เกิดวินาศภัยขึ้น หากบุคคลภายนอกมิได้เป็นผู้รับผิดชอบในการกระทำดังกล่าว การรับช่วงสิทธิตามสัญญาวินาศภัยจะไม่เกิดขึ้น

บุคคลภายนอกดังกล่าวนี้ย่อมไม่ใช่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประ โยชน์หรือผู้รับประกันภัย เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 879 ได้บัญญัติไว้ในวรรคแรก ความว่า “ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบในเมื่อความวินาศภัยหรือเหตุอื่นซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญานั้น ได้เกิดขึ้น เพราะความทุจริต หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประ โยชน์” โดยบทบัญญัตินี้ เป็นบทขยายความของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 877 มีผลเป็นการจำกัดความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย จึงต้องมีการตีความโดยเคร่งครัด โดยคู่สัญญาประกันภัยไม่สามารถทำความตกลงไว้ล่วงหน้าให้เป็นอย่างอื่น ไปได้ เพราะขัดต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 373 และขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนั้น จากหลักกฎหมายดังกล่าว บุคคลภายนอก จึงมิได้หมายถึง ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประ โยชน์ และผู้รับประกันภัย ตามสัญญาประกันวินาศภัย

⁵ พระยามานวราชเสวี. (2458). *ที่มาของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-5*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ป. หน้า 32.

3) ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว

จากบทบัญญัติของมาตรา 880 วรรคแรก เห็นได้ว่ามิได้มีการระบุว่า การใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคนี้ เป็นการชดใช้เต็มส่วนแห่งความเสียหายหรือชดใช้เพียงบางส่วน แต่ได้ยึดหลักเกณฑ์กลางๆ คือ ชดใช้เท่าใดก็ได้รับช่วงสิทธิเท่านั้น ดังเห็นได้จากร่างเดิมเมื่อปี พ.ศ.2465 ขณะที่ยังเป็นมาตรา 935 อยู่ใช้คำว่า “ผู้รับอันตรายรับช่วงสิทธิได้ไม่เกินจำนวนที่ตนได้ใช้” ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 880 วรรคแรกนี้ อาจเป็นการรับช่วงสิทธิเต็มส่วนหรือบางส่วนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวินาศภัยที่เกิดขึ้นและจำนวนความเสียหายที่ผู้เอาประกันภัยได้รับจริง แต่ต้องไม่เกินจำนวนที่ได้เอาประกันภัยไว้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 877 แต่หลักการใหญ่คือการรับช่วงสิทธิได้ไม่เกินจำนวนที่ตนได้ใช้นั่นเอง ทั้งนี้เพราะตัวสิทธิที่ผู้รับประกันภัยจะได้รับช่วงมาจากผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน โยชน์นั้นคือสิทธิเรียกร้องที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน โยชน์มีต่อบุคคลภายนอก ดังนั้น หากผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน โยชน์มีสิทธิอยู่เพียงจำกัด ผู้รับประกันภัยย่อมรับช่วงสิทธิได้ไม่เกินสิทธิที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน โยชน์มีอยู่เท่านั้น

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วนี้ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัย ทั้งนี้เนื่องมาจากสัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาเพื่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน กล่าวคือ มูลเหตุจูงใจหรือวัตถุประสงค์ของการเข้าทำสัญญาประกันภัยนั้นก็โดยที่ผู้เอาประกันภัยมีความมุ่งหมายว่า ต้องการโอนความเสี่ยงภัยที่ตนมีอยู่ไปยังผู้รับประกันภัย เพื่อให้เป็นผู้รับการเสี่ยงภัยแทนตน เรียกว่า “โอนการเสี่ยงภัย” ซึ่งหากมีวินาศภัยเกิดขึ้นตามเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในสัญญาประกันภัยนั้นแล้ว ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน โยชน์ตามที่ตกลงไว้ในขณะที่เข้าทำสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 นั้น

นอกจากนี้ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนยังเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้รับประกันภัย⁶ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 861 แต่หากเกิดวินาศภัยขึ้นจะมีการชดใช้ค่าความเสียหายกันจริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต กล่าวคือต้องเข้าเงื่อนไขของการเป็นวินาศภัยหรือเป็นเหตุอย่างอื่นในอนาคตตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา⁷ เท่านั้น

ส่วนคำว่า “ได้ใช้” ย่อมหมายถึง ได้จ่ายไปแล้ว จึงจะเกิดสิทธิในการรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือของผู้รับประกัน โยชน์มาเป็นสิทธิของผู้รับประกันภัย โดยคำว่า ได้ใช้ดังกล่าว อาจ

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877. “ผู้รับประกันภัยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...”

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861. “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือ ใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือ ในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย”

มิได้อยู่ในรูปของตัวเงินเสมอไป อาจเป็นการกระทำอย่างอื่นซึ่งเสมือนทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับค่าสินไหมทดแทนแล้ว ดังทำการศึกษาจากบทบัญญัติของคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

ผู้รับประกันภัย ซึ่งได้ชำระค่าช่อมรดยนต์คันที่รับประกันภัยไว้แก่ผู้รับช่อมไป เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาประกันภัยเพื่อประโยชน์ของเจ้าของรถยนต์ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจึงได้รับสิทธิมาฟ้องเรียกค่าช่อมรดยนต์จากผู้ละเมิดได้ กล่าวโดยสรุปจากคำพิพากษาศาลฎีกานี้ หมายถึง การ “ได้ใช้” หมายถึง การช่อมรดยนต์ที่เอาประกันภัยให้กลับคืนสู่สภาพเดิมถือเป็นการได้ใช้ ประการหนึ่ง เป็นต้น

4) สิทธิที่รับมาคือสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันภัยซึ่งมีอยู่ต่อบุคคลภายนอก

หลักเกณฑ์ข้อนี้มาจากบทบัญญัติมาตรา 880 วรรคหนึ่งที่มีความตอนหนึ่งว่า “ผู้รับประกันภัยช่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันภัยซึ่งมีต่อบุคคลภายนอก” อย่างไรก็ตาม มิได้มีการระบุอย่างชัดเจนถึงขอบเขตความหมายของคำว่า “สิทธิ” ที่รับช่วงมานั้น จากการศึกษาสรุปได้ว่า สิทธิดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 880 ดังกล่าวควรหมายถึง (1) สิทธิเรียกร้องให้ผู้ก่อความเสียหายหรือผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตน โดยตรงตามหลักกฎหมายว่าด้วยละเมิดหรือผิดสัญญา หรือ (2) สิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย เมื่อผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยแล้ว กรณีการชดใช้เต็มจำนวน ความเสียหายที่ผู้เอาประกันภัยได้รับช่อมหมดไป ขณะที่ผู้ทำละเมิดที่ก่อความเสียหายนั้นยังมิได้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่ตนก่อขึ้นแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้เพื่อป้องกันผู้เอาประกันภัยคำกำไรและเพื่อไม่ให้ผู้กระทำผิดลอยนวลหรือหลุดพ้นไปโดยไม่ต้องรับผิดชอบ จึงได้มีการบัญญัติมาตรา 880 ขึ้นมา เพื่อให้ผู้รับประกันภัย ซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วนั้น สามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อบุคคลภายนอกเพื่อใช้สิทธินั้นในการเรียกร้องต่อไป

5) การรับช่วงสิทธิอันเกิดจากสิทธิเรียกร้องตามสัญญา เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 880 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ถ้าความวินาศภัยได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเพียงใด ผู้รับประกันภัยช่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันภัยซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น” แต่บทบัญญัติดังกล่าวมิได้ระบุว่า วินาศภัยดังกล่าวจะเป็นวินาศภัยที่เกิดจากการกระทำละเมิดหรือผิดสัญญา อีกทั้งสิทธิของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยที่มีต่อบุคคลภายนอกนั้น เป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากมูลหนี้อะไร ขณะเดียวกัน ศาสตราจารย์จิตติ

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1732/2529.

ดิงสท์ทีย์⁹ ได้เคยอธิบายไว้ว่า การรับช่วงสิทธิอาจเกิดจากสิทธิเรียกร้องฐานละเมิดหรืออาจเป็นสิทธิตามสัญญาก็ได้ดังนี้ “ต้องสังเกตว่าสิทธิของผู้เอาประกันภัยอันมีต่อผู้ทำความเสียหายนั้น อาจเป็นสิทธิเรียกร้องฐานละเมิดก็ได้ เช่น ทำละเมิดให้รถที่เอาประกันภัยไว้เสียหาย หรือมีผู้ทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรืออาจเป็นสิทธิตามสัญญาก็ได้ เช่น ผู้เช่าทำทรัพย์สินที่เช่าเสียหายเป็นการผิดสัญญา ถ้าทรัพย์สินนั้นผู้ให้เช่าได้เอาประกันภัยไว้ หากผู้รับประกันภัยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนไปอาจรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยในอันที่จะเรียกร้องเอาจากผู้เช่าตามสัญญาเช่าก็ได้ หรือ เช่น รับประกันภัยลูกหนี้ ในอันจะเรียกร้องจากลูกหนี้ผู้ผิดนัดตลอดจนผู้ค้ำประกันอีกด้วยก็ได้ โดยถือว่าลูกหนี้และผู้ค้ำประกันก็เป็นบุคคลภายนอกที่ทำให้เกิดวินาศภัยตามความหมายในมาตรา 880”

6) ชดใช้เพียงใด รับช่วงสิทธิเพียงนั้น ตามมาตรา 880 วรรคหนึ่ง หลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิที่ผู้รับประกันภัยได้รับจากผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยนั้น มีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ (1) ต้องเป็นการชดใช้โดยมีความรับผิดชอบตามสัญญาประกันวินาศภัยที่มีอยู่ต่อกันระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย (2) จำนวนค่าสินไหมทดแทนต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 877 โดยเฉพาะอนุมาตรา 1 ที่ว่า “เพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง” แต่จำนวนค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดห้ามมิให้คิดไปกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 877 วรรคท้าย (3) ตัวบุคคลผู้มีสิทธิรับค่าสินไหมทดแทนก็ต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในสัญญา (4) วิธีการชดใช้ต้องชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

7) การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพียงบางส่วนตามมาตรา 880 วรรคสอง ถ้าผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัยแต่เพียงบางส่วน คือ ไม่เต็มจำนวนความเสียหายที่ผู้เอาประกันภัยได้รับจากวินาศภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยยังมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาส่วนที่ยังขาดอยู่จากบุคคลภายนอก ผู้ต้องรับผิดชอบในการทำให้เกิดวินาศภัยจนเต็มจำนวนความเสียหายที่แท้จริง มาตรา 880 วรรคสอง จึงห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยใช้สิทธิของตนทำให้สิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยที่ยังคงเหลืออยู่นั้นเสื่อมเสียไป

8) การรับช่วงสิทธิเกิดขึ้น โดยผลของกฎหมาย หลักเกณฑ์ในข้อนี้ เป็นไปตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2949/2524 “เมื่อผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยเป็นจำนวนเพียงใดแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยอันมีต่อผู้ทำละเมิดเพียงเท่านั้น และการเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัยดังกล่าวเป็นไปด้วยอำนาจของกฎหมาย แม้ผู้รับประกันภัยจะยังไม่ได้ใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดตามสิทธิที่

⁹ จิตติ ดิงสท์ทีย์. (2545). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 12)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 115-116.

ได้รับช่วงมา ผู้เอาประกันภัยก็ขาดสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดในส่วนที่ได้ชดใช้จากผู้รับประกันภัย” เพราะสิทธิดังกล่าวผู้รับประกันภัยได้รับช่วงสิทธิไปแล้วนั่นเอง

9) การรับช่วงสิทธิ ผู้รับช่วงสิทธิใช้สิทธิได้ในนามตนเอง โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้หรือเจ้าหนี้แต่ประการใด หลักเกณฑ์นี้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1431/2498 ซึ่งวินิจฉัยว่าผู้รับสิทธิซึ่งได้ชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยที่จะฟ้องเอาแก่ผู้ทำละเมิดได้เอง ผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ได้ในนามของตนเอง และมีสิทธิที่จะได้รับดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ได้รับช่วงสิทธิหรือนับแต่วันที่ฟ้องเป็นต้นไปตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2759/2515

3.1.2.3 อายุความละเมิดในสัญญาประกันวินาศภัย

กรณีผู้รับประกันภัยเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยไปฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้ทำละเมิดตามมาตรา 880 นั้น มีหลักว่าผู้รับช่วงสิทธิมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้เอาประกันที่ตนรับช่วงสิทธิมา¹⁰ ดังนั้นเมื่อสิทธิของผู้เอาประกันภัย มีสิทธิฟ้องผู้ทำละเมิดภายในอายุความตามมาตรา 448¹¹ ดังนั้นผู้รับประกันภัยไม่อาจมีสิทธิมากไปกว่าผู้เอาประกันภัย ดังนั้น เมื่อมีการรับช่วงสิทธิ ผู้รับประกันภัยจึงต้องฟ้องผู้ทำละเมิดภายในอายุความตามมาตรา 448 เช่นเดียวกับสิทธิของผู้เอาประกันภัย

กรณีดังกล่าวมีตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6246/2540 โจทก์ซึ่งเป็นบริษัทรับประกันภัยฟ้องคดีโดยรับช่วงของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อจำเลยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกตามมาตรา 880 วรรคหนึ่ง สิทธิของโจทก์จึงมีเท่ากับสิทธิของผู้เอาประกันที่มีอยู่โดยมูลหนี้ต่อจำเลยตามมาตรา 226 วรรคหนึ่ง เมื่อผู้เอาประกันภัยต้องฟ้องจำเลยภายในกำหนด 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง โจทก์ก็ต้องฟ้องจำเลยทั้งสามภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวด้วย เมื่อเหตุละเมิดรถยนต์ชนกันเกิดเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2536 คู่กรณีได้เจรจาค่าเสียหายและสามารถตกลงกันได้ แสดงว่าผู้เอาประกันภัยได้รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนในวันเกิดเหตุแล้ว เมื่อโจทก์มิได้ฟ้องภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันดังกล่าว คดีโจทก์ขาดอายุความ

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 880 วรรคหนึ่ง. “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกัน โฆษน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น”

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 448 วรรคหนึ่ง. “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้อง ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด”

ส่วนในกรณีที่บุคคลภายนอกฟ้องให้ผู้รับประกันภัยค่าจุนรับผิดตามกรมธรรม์ ประกันภัย มีอายุความ 2 ปี ตามมาตรา 882 จะนำอายุความละเมิดตามมาตรา 448 มาบังคับใช้ไม่ได้ ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4479/2533 โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยในฐานะผู้รับประกันภัยค่าจุนรับ ผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยไม่ได้ฟ้องให้รับผิดในฐานะผู้ทำละเมิด จำเลย จะยกอายุความเรื่องละเมิดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 มาปฏิเสธความรับผิด ไม่ได้ เมื่อความรับผิดของจำเลยเกิดขึ้นตามสัญญาประกันภัย และมีลักษณะเป็นการประกันวินาศ ภัยตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 20 หมวด 2 จึงต้องนำอายุความ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 882 วรรคแรก ซึ่งมีกำหนด 2 ปี นับแต่วันเกิดวินาศภัยมาปรับแก้คดี

3.1.2.4 การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยต่อ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติ ประกันวินาศภัยแล้ว จะเห็นว่าไม่ได้มีการกำหนดลักษณะ ความหมาย หลักเกณฑ์ อันเป็น สาระสำคัญเกี่ยวกับการประกันภัยต่อไว้เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ไรก็ตามกฎหมายของประเทศไทยมีการ บัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยซ้อนไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 และมาตรา 871 มีข้อความดังนี้

มาตรา 870 บัญญัติว่า “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นพร้อมกัน เพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน และจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวมกันทั้งหมดนั้นท่วมจำนวนวินาศ ภัยจริงไซ้ ท่านว่าผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอจำนวนวินาศจริง เท่านั้น ผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องจ่ายเงินจำนวนวินาศจริงตามส่วนมากน้อยที่ตนได้รับประกันภัย ไว้

อันว่าสัญญาประกันภัยทั้งหลาย ถ้าลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่าได้ทำพร้อมกัน

ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองราย หรือกว่านั้นสืบเนื่องเป็นลำดับกัน ท่านว่าผู้รับ ประกันภัยคนแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรก ได้ใช้นั้นยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยไซ้ ผู้รับประกันภัยคนถัดไปก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้น ต่อๆ กันไปจนกว่าจะคุ้มวินาศ”

มาตรา 871 บัญญัติว่า “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นพร้อมกันก็ดี หรือสืบเนื่องเป็นลำดับกันก็ดี ท่านว่าการที่ยอมสละสิทธิอันมีต่อผู้รับประกันภัยรายหนึ่งนั้น ไม่ กระทบกระทั่งถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้รับประกันภัยรายอื่นๆ”

กรณีนี้จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายไทยจะนำหลักการเฉลี่ย (Contribution) มาใช้ ถ้ามี การเอาประกันภัยซ้อนไว้พร้อมกันหรือในวันเดียวกันผู้รับประกันภัยแต่ละรายจะต้องร่วมกันเฉลี่ย ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามส่วนที่รับประกันภัยไว้

ส่วนในกรณีที่มีการเอาประกันซ้อนต่างวันกัน ผู้รับประกันรายแรกจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนก่อน เมื่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความรับผิดชอบของตนแล้ว ยังไม่ครบตามความเสียหายที่แท้จริง ผู้รับประกันภัยอันดับต่อมาจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อไปจนครบ

เช่นนี้เองเมื่อไม่ได้มีวิธีกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ การรับสิทธิตามสัญญาประกันภัยต่อย่อมต้องปรับเอาการรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 227 อันเป็นบทกฎหมายทั่วไปมาใช้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แทน

3.1.2.5 การนับอายุความของสัญญาประกันภัยต่อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดอายุความสำหรับการเรียกร้องสิทธิตามสัญญาประกันภัยไว้ เฉพาะสัญญาประกันวินาศภัยเท่านั้น ตามมาตรา 882 บัญญัติว่า

“ในการเรียกให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดสองปี นับแต่วันวินาศภัย

ในการเรียกให้ใช้หรือให้คืนเบี้ยประกันภัย ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นเวลาสองปี นับแต่วันซึ่งสิทธิจะเรียกให้ใช้หรือคืนเบี้ยประกันภัยถึงกำหนด”

อายุความในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเบี้ยประกันภัยในสัญญาประกันวินาศภัย กฎหมายกำหนดให้ฟ้องร้องบังคับคดีภายในสองปี แต่สำหรับสัญญาประกันภัยหรือแม้แต่สัญญาประกันชีวิต ไม่ได้มีกฎหมายกำหนดอายุความฟ้องร้องบังคับคดีไว้ ทำให้เกิดปัญหาว่า หากมีการฟ้องร้องบังคับคดี คู่กรณีในสัญญาประกันภัยต่อจะใช้สิทธิฟ้องร้องบังคับคดีได้ภายในระยะเวลาเท่าใด จึงเห็นว่าพิจารณาแล้ว 2 ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ

- 1) ระยะเวลาในการนับอายุความควรมีระยะเวลาเท่าใด
- 2) การนับอายุความเริ่มนับตั้งแต่เมื่อไหร่

อายุความสัญญาประกันภัยต่อไม่ควรจะเป็นอายุความเดียวกับสัญญาประกันวินาศภัย เพราะเหตุว่านี่เรื่องใดก็ตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การนับอายุความในเรื่องนั้นต้องเป็นไปโดยเคร่งครัด แม้ที่นี่นั้นจะใกล้เคียงกับนี้ที่มีอายุความกำหนดไว้ก็จะนำอายุความตามนั้น มาใช้อนุโลมเป็นอายุความเดียวกันไม่ได้ ต้องถือเป็นกรณีที่ที่นี่นั้นไม่มีกฎหมายกำหนดความไว้¹² ดังนั้นแม้สัญญาประกันภัยต่อจะถือว่าเป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นสัญญาประกันวินาศภัย แต่เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยต่อไว้เลย เราจะนำอายุความในสัญญาประกันวินาศภัยมาอนุโลมใช้กับสัญญาประกันภัย

¹² ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2548). *กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 739.

ต่อย่อมจะไม่ถูกต้องนัก การนับอายุความตามสัญญาประกันภัยต่อควรจะนำหลักอายุความทั่วไปมาใช้บังคับตามมาตรา 193/30 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

“อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี”

เมื่อสัญญาประกันภัยต่อเป็นสัญญาที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่ามีอายุความเท่าใด ดังนั้นระยะเวลาของการฟ้องร้องบังคับคดี จึงมีกำหนดเวลาสิบปีตามหลักอายุความทั่วไป เช่นเดียวกับสัญญาประกันชีวิตซึ่งต่างก็ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้เป็นการเฉพาะ การเรียกร้องเงินจากการเอาประกันชีวิตจึงต้องกระทำภายในระยะเวลาสิบปีนับแต่วันที่เกิดการตาย¹³

3.1.3 คำพิพากษาศาลฎีกา

ศาลฎีกาได้มีการวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการรับสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัยโดยนำบทบัญญัติมาตรา 226 และมาตรา 227 ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการรับสิทธิตามกฎหมายลักษณะหนึ่งมาใช้บังคับแก่การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัยด้วย โดยปรากฏในคำพิพากษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การรับสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัยดังต่อไปนี้

1) ผู้รับช่วงสิทธิใช้สิทธิได้ในนามตนเอง โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้หรือเจ้าหนี้เดิม ดังแนวคำพิพากษาศาลฎีกา¹⁴ วินิจฉัยว่าผู้รับช่วงสิทธิซึ่งได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยที่จะฟ้องเอาแก่ผู้ทำละเมิดได้เอง ผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ได้ในนามของตนเอง รถที่ขับออกจากทางโท ต้องให้รถที่แล่นอยู่ในทางเอกผ่านไปก่อน มิฉะนั้นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2477 มาตรา 12 เมื่อเกิดชนกันย่อมเป็นผู้ผิด ค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดนั้นต้องชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นผลโดยตรง เช่น รถถูกชนแล้วไปกระแทกเสาไฟฟ้า เป็นต้น และคำนวณตามที่ได้เสียไปในการซ่อมรถที่ถูกชนและค่าเสื่อมราคา ไม่เกี่ยวกับจำนวนที่ผู้รับประกันภัยต้องเสียไป

2) สิทธิของผู้รับประกันภัยต้องถูกจำกัด ไม่เกินสิทธิทั้งหลายที่ผู้เอาประกันภัยมีอยู่¹⁵ ปัญหาข้อกฎหมายต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยว่า ฟ้องโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ โดยจำเลยฎีกาว่า จำเลยยื่นคำให้การว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความเพราะไม่ได้ฟ้องจำเลยภายในกำหนด 2 ปี เห็นว่าโจทก์ฟ้องคดีนี้ โดยเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง

¹³ โพธิ์ จรรย์โกมล. (2554). “การเรียกร้องเงินและชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการเอาประกันภัย”. *วารสารสำนักงานประกันภัย*, 10(3). หน้า 37-42.

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1431/2498.

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8896/2555.

และพาณิชย์ มาตรา 880 สิทธิของ โจทก์จึงต้องถูกจำกัด ไม่เกินสิทธิทั้งหลายที่ผู้เอาประกันภัยมีอยู่ โจทก์จึงต้องฟ้องจำเลยภายในกำหนดอายุความ 1 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคหนึ่ง คำฟ้องและข้อเท็จจริงปรากฏว่า โจทก์บรรยายฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบในฐานะผู้ทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ถือได้ว่าจำเลยได้ยกอายุความเรื่องละเมิดตามมาตรา 448 วรรคหนึ่ง ขึ้นต่อสู้แล้ว คดีย่อมมีประเด็นอายุความเรื่องละเมิด ศาลก็ต้องยกอายุความเรื่องละเมิดขึ้นปรับแก้คดี เพราะการจะปรับบทมาตราใดเป็นหน้าที่ของศาลจะยกขึ้นปรับแก้คดี ตามคำเบิกความของพยาน โจทก์ดังกล่าวรับฟังได้ว่า โจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนตั้งแต่เกิดเหตุใหม่ๆ แล้ว เมื่อเกิดเหตุทำละเมิดวันที่ 9 พฤศจิกายน 2542 นับถึงวันฟ้องคดีนี้ คือวันที่ 17 มิถุนายน 2545 จึงพ้นหนึ่งปี นับแต่วันที่โจทก์รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ฟ้องโจทก์ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคหนึ่ง

3) การประกันวินาศภัย ไม่อนุญาตให้ผู้รับประกันภัยเข้ารับช่วงสิทธิในสัญญาประกันชีวิต¹⁶ โจทก์รับประกันภัยรถยนต์พิพาทแบบประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล รถยนต์พิพาทถูกรถคันที่จำเลยที่ 1 ขับชนทำให้คนบนรถยนต์พิพาทรวม 4 คนเสียชีวิต โจทก์ได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ทายาทผู้เสียชีวิตรวม 4 คนๆ ละ 50,000 บาท เป็นเงิน 200,000 บาท ตามเงื่อนไขกรมธรรม์ ข้อสัญญาตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ในส่วนที่เป็นการประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการเสียชีวิตเป็นสัญญาประกันชีวิตอย่างหนึ่งเพราะอาศัยความมรณะของบุคคลเป็นเงื่อนไขแห่งการใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889 หาใช่การประกันวินาศภัยแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งบทบัญญัติว่าด้วยการประกันชีวิตไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้รับประกันภัยที่จะเข้ารับช่วงสิทธิได้อย่างกรณีการประกันวินาศภัย ดังนั้น แม้โจทก์จะได้จ่ายเงินค่าสินไหมทดแทน 200,000 บาทให้แก่ทายาทผู้เสียชีวิตไป โจทก์ก็หาสิทธิเข้ารับช่วงสิทธิเพื่อฟ้องเรียกเงินจำนวนดังกล่าวจากจำเลยที่ 1 กับพวกได้ไม่

4) กรณีข้อเท็จจริงมิได้เป็นการละเมิดของบุคคลภายนอก ผู้รับประกันภัยไม่อาจรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัยมาเรียกร้องให้บุคคลภายนอกรับผิดชอบได้¹⁷ จำเลยไม่ได้ตกลงทำสัญญากับ ผ. เพื่อรับดูแลรักษารถยนต์ของ ผ. ดังนั้นจำเลยจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแลรักษารถยนต์ของ ผ. ตามสัญญา การที่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยถูกจ้างของจำเลยไม่ได้ตรวจตราและมีคนลักเอารถยนต์ของ ผ. ไปจากบริเวณหมู่บ้านจัดสรรจึงไม่เป็นการกระทำที่ผิดสัญญาหรือละเมิดต่อ ผ. จำเลยจึงไม่

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8911/2550.

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3665/2550.

ต้องรับผิดชอบ ผ. ทั้งในเรื่องสัญญาและละเมิด โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยรถยนต์ของ ผ. จึงไม่อาจรับช่วงสิทธิจาก ผ. มาเรียกร้องให้จ่ายรับผิดชอบในกรณีที่รถยนต์ของ ผ. สูญหายไปได้

ศาลชั้นต้นตรวจคำฟ้องของโจทก์แล้วปรากฏว่าข้อกล่าวอ้างตามคำฟ้องเห็นได้ชัดแจ้งว่าจ่ายไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจที่จะตั้งคดีพิพาทโจทก์ จำเลย และพิพากษายกฟ้องไปได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องให้คู่ความนำพยานเข้าสืบก่อนศาลชั้นต้นทำคำพิพากษาเป็นหนังสือ และมีเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยกับคำวินิจฉัยของศาลในประเด็นแห่งคดีครบถ้วนแล้ว ย่อมเป็นคำพิพากษาที่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 141 แม้ว่าคำพิพากษาดังกล่าวจะเขียนไว้ในคำฟ้องก็ตาม

5) การทำสัญญาประนีประนอมของผู้เอาประกันภัย มีผลทำให้ผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิเข้ารับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัยในการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอก¹⁸

พนักงานสอบสวนได้บันทึกแจ้งข้อหาจำเลยเป็นคดีอาญาในข้อหาขับรถประมาทเฉี่ยวชนทรัพย์สินผู้อื่นเสียหายและทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บและเปรียบเทียบปรับไว้ว่า คู่กรณีตกลงกันโดยทั้งสองฝ่ายไม่คิดใจเรียกร้องค่าเสียหาย เป็นที่พอใจแล้ว โดย ส. ผู้เอาประกันภัยและจำเลยลงชื่อไว้จึงเป็นการระงับข้อพิพาทให้เสร็จไปโดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันด้วยการที่ต่างฝ่ายต่างยอมรับที่เสียหายเอง มีลักษณะเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 ซึ่งมีผลให้ ส. ไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากจำเลยได้อีก การที่โจทก์ได้ชดเชยค่าเสียหายให้ ส. เป็นการปฏิบัติไปตามข้อสัญญาในกรมธรรม์ประกันภัย แต่ ส. เป็นผู้เสียหายย่อมมีสิทธิทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลยโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์ โจทก์จึงไม่มีสิทธิที่จะรับสิทธิจากผู้เอาประกันภัยมาฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย

6) การรับช่วงสิทธิเกิดขึ้นเมื่อผู้รับประกันภัยจัดการซ่อมและส่งมอบรถยนต์คืนแก่ผู้เอาประกันภัยแล้วเสร็จ¹⁹ บุคคลภายนอกให้การว่า เหตุละเมิดในคดีนี้เกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้เอาประกันภัย ฟ้องของผู้รับประกันภัยเคลือบคลุมเนื่องจากมิได้บรรยายฟ้องให้เห็นว่าผู้รับประกันภัยได้ชำระค่าเสียหาย อันเป็นฐานแห่งการคิดดอกเบี้ยและอายุความในคดีนี้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปตั้งแต่เมื่อใด และค่าเสียหายที่ผู้รับประกันภัยเรียกสูงเกินจริง ขอให้ยกฟ้องศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายจำนวน 475,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีจากต้นเงินจำนวนดังกล่าวนับตั้งแต่วันฟ้อง (วันที่ 10 เมษายน 2540) จนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ ศาลอุทธรณ์ภาค 7 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้จำเลยชำระเงิน 600,000 บาท ให้แก่โจทก์ นอกจากนี้แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการที่โจทก์อ้างมูลหนี้การรับสวมสิทธิเกิดขึ้น

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4045/2548.

¹⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1817/2548.

เมื่อใด จึงเป็นคำฟ้องเคลือบคลุม เห็นว่า โจทก์บรรยายฟ้องว่า โจทก์เป็นผู้รับประกันภัยรถยนต์คันที่นางสาวธันยาภรณ์ ขับซึ่งโจทก์ได้แนบเอกสารกรมธรรม์ประกันภัยไว้ท้ายฟ้องตามเอกสารหมายเลข 3 ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำฟ้องตามกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวข้อ 3.1 และข้อ 3.5.1 ได้ระบุถึงความรับผิดชอบของโจทก์ว่าหากรถยนต์ที่รับประกันภัยไว้ได้รับความเสียหายบริษัทมีสิทธิจัดการซ่อมและ โจทก์ยังได้บรรยายฟ้องต่อไปอีกว่า โจทก์ได้จัดการซ่อมและส่งมอบรถยนต์คันดังกล่าวคืนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้วคำฟ้องของโจทก์ได้บรรยายโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาและคำขอบังคับทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นนั้นแล้ว แม้โจทก์จะไม่ได้บรรยายฟ้องว่าโจทก์ได้ชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปเมื่อใดก็เป็นเพียงรายละเอียดที่โจทก์สามารถนำสืบได้ในชั้นพิจารณา ฟ้องโจทก์ไม่เคลือบคลุม ฎีกาของจำเลยข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

7) เหตุละเมิดในระหว่างอายุสัญญาประกันภัย แม้มีการพิมพ์ผิดพลาด ก็ไม่ได้มีผลกระทบต่ออำนาจฟ้องของโจทก์²⁰ โจทก์บรรยายฟ้องว่า โจทก์เป็นผู้รับประกันภัยรถยนต์ไว้จากเจ้าของรถ มีระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2541 ถึงวันที่ 1 กันยายน 2542 เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2540 จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์ของจำเลยที่ 2 ในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 2 ด้วยความประมาทเฉี่ยวชนกับรถยนต์ที่โจทก์รับประกันภัย แต่การแปลคำฟ้องมิได้พิจารณาเฉพาะข้อความที่โจทก์บรรยายมาในคำฟ้องเท่านั้น ต้องพิจารณาเอกสารท้ายฟ้องซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำฟ้องประกอบด้วย เมื่อเอกสารที่แนบมาท้ายฟ้องอันได้แก่แผนที่เกิดเหตุ รายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีและหนังสือทวงถามให้ชดใช้ค่าเสียหายต่างระบุตรงกันว่าเหตุละเมิดเกิดเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2542 จึงเห็นได้ชัดว่าโจทก์พิมพ์ปีที่เกิดเหตุละเมิดผิดพลาด ซึ่งเป็นความผิดพลาดเล็กน้อยอันเป็นรายละเอียดแห่งคำฟ้องถือได้ว่าโจทก์ได้อ้างในคำฟ้องแล้วว่าเหตุละเมิดเกิดในระหว่างอายุสัญญาประกันภัย ส่วนเอกสารท้ายฟ้องจะรับฟังได้หรือไม่เป็นเรื่องที่จะต้องกล่าวกันในชั้นพิจารณา ดังนั้น เมื่อโจทก์ได้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว โจทก์ย่อมรับช่วงสิทธิมาเรียกร้องให้จำเลยทั้งสองร่วมรับผิดชอบในมูลละเมิดได้ แม้โจทก์จะมีได้แก้ไขคำฟ้องในส่วนที่พิมพ์ผิดพลาดดังกล่าวและจำเลยทั้งสองจะให้การต่อสู้ในเรื่องนี้หรือไม่ ก็ไม่มีผลกระทบต่ออำนาจฟ้องของโจทก์

8) กรณีผู้รับประกันภัยยังมิได้มีการจ่ายเงินค่าซ่อมรถยนต์ เนื่องจากอยู่ยังซ่อมไม่เสร็จ²¹ ขณะฟ้องคดี โจทก์ยังมิได้ชำระเงินค่าซ่อมรถยนต์คันที่รับประกันภัยเนื่องจากอยู่ยังซ่อมไม่เสร็จ แต่การที่โจทก์นำรถยนต์ไปให้อู่ทำการซ่อมและทางอู่ได้รับทำการซ่อมให้ในราคาที่ตกลงกันไว้ นั้น โจทก์ย่อมมีความผูกพันที่จะต้องชำระค่าซ่อมตามจำนวนเงินที่ตกลงกันไว้ ทั้งต่อมาทางอู่ได้ทำการซ่อมรถยนต์จนเสร็จและมอบรถยนต์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปเรียบร้อยแล้ว จึงถือได้ว่าโจทก์ได้ใช้

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10418/2546.

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7274/2546.

ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วตามจำนวนเงินราคาค่าจ้างที่ได้ตกลงไว้กับอู่ โจทก์ยอมเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าของรถยนต์มาเรียกเรื่องค่าซ่อมรถยนต์จากจำเลยได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 วรรคหนึ่ง โจทก์ฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบโจทก์ในฐานะโจทก์เป็นผู้รับช่วงสิทธิ โจทก์ยอมมีสิทธิคิดดอกเบี้ยในเงินดังกล่าวนับแต่วันที่ได้จ่ายเงินจำนวนนั้นไป โจทก์จ่ายค่าซ่อมรถยนต์ให้อู่ไปเมื่อ วันที่ 17 สิงหาคม 2542 ซึ่งเป็นเวลาหลังจากโจทก์ฟ้องแล้ว โจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่ 17 สิงหาคม 2542 จนกว่าจะชำระเสร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2904/2535 การฟ้องให้ผู้รับประกันภัยคำจนรับผิดมีอายุความ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัยตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 882 วรรคหนึ่ง หาใช่หน้าอายุความในมูลละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 มาใช้ไม่²²

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6914/2559 เมื่อจำเลยขับรถยนต์ที่โจทก์รับประกันภัยไว้โดยได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัยในขณะเมาสุรา แล้วเกิดอุบัติเหตุชนท้ายรถยนต์ที่ ส. ขับได้รับความเสียหาย จึงเสมือนจำเลยเป็นผู้เอาประกันภัยก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ตามกรรมธรรม์ประกันภัยหมวดการคุ้มครองความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ข้อ 8 กำหนดให้โจทก์ในฐานะผู้รับประกันภัยคำจนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกโดยไม่อาจยกข้อต่อสู้ที่ยกเว้นความคุ้มครองกรณีการขับขี่โดยบุคคลซึ่งในขณะที่ขับขี่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเส้นเลือดไม่น้อยกว่า 150 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ เพื่อปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และเมื่อโจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกแล้ว ย่อมมีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระเงินที่โจทก์จ่ายไปคืนแก่โจทก์ตามเงื่อนไขในกรรมธรรม์ประกันภัย หมวดการคุ้มครองความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ข้อ 8 วรรคสาม กรณีดังกล่าวเป็นการฟ้องเรียกเงินที่ผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ให้แก่บุคคลภายนอกไปคืนจากผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัย ซึ่งแตกต่างจากการเรียกให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความในมาตรา 882 วรรคหนึ่ง และเป็นกรณีที่ไม่มียุติอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ 10 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/30 เมื่อโจทก์ฟ้องคดีนี้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไป คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

หากผู้ได้รับความเสียหายฟ้องทั้งผู้กระทำละเมิดและฟ้องผู้รับประกันภัยมาด้วยกัน อายุความที่จะบังคับในแต่ละคนย่อมไม่เท่ากัน โดยอายุความฟ้องผู้ทำละเมิด รวมทั้งนายจ้าง ตัวการมีกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคหนึ่ง ส่วนอายุความฟ้องผู้รับประกันภัยมีกำหนด 2 ปี ตามมาตรา 882 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8533/2542 (ประชุมใหญ่) จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายในมูลละเมิดในฐานะเจ้าของผู้ครอบครอง นายจ้าง ตัวการ วาน ไซ้ ผู้ขับขี่และผู้

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6-8/2532, 3524/2532 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน.

ควบคุมซึ่งมีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหาญรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคหนึ่ง ส่วนจำเลยที่ 2 ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายตามสัญญาประกันวินาศภัยซึ่งมีอายุความ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัยตามมาตรา 882 วรรคหนึ่ง แสดงว่าอายุความฟ้องจำเลยทั้งสองสามารถแยกออกจากกันได้ อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 295 บัญญัติให้อายุความเป็นคุณหรือเป็นโทษเฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น ฉะนั้นการฟ้องให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบในมูลละเมิดจึงขาดอายุความ 1 ปี ย่อมเป็นคุณเฉพาะจำเลยที่ 1 ไม่เกี่ยวข้องกับกรให้จำเลยที่ 2 รับผิดชอบตามสัญญาประกันวินาศภัยซึ่งมีอายุความ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย

เช่นนี้เองเมื่ออายุความตามมาตรา 882 เป็นอายุความฟ้องผู้รับประกันภัยให้รับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนเพราะความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยเกิดขึ้นตามสัญญาประกันภัย แต่ในกรณีที่ผู้รับประกันภัยเข้ารับสิทธิของผู้เอาประกันภัยไปฟ้องไล่เบี้ยเอากับผู้ทำละเมิดตามมาตรา 880 นั้น ไม่อยู่ในบังคับอายุความ 2 ปี ตามมาตรา 882 หากแต่ถือหลักตามกฎหมายการรับสิทธิที่ว่าผู้รับช่วงสิทธิเช่นเดียวกับผู้เอาประกันที่ตนรับสิทธิมา ดังนั้นผู้รับประกันภัยต้องฟ้องผู้ทำละเมิดภายในอายุความตามมาตรา 448 เช่นเดียวกับสิทธิของผู้เอาประกันภัย²³

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2339/2533 โจทก์เข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัย สิทธิของโจทก์จึงต้องถูกจำกัดไม่เกินสิทธิทั้งหลายบรรดาผู้ที่เอาประกันภัยมีอยู่โดยมูลหนี้ เมื่อผู้เอาประกันภัยรู้ตัวผู้จะพึงชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในการกระทำละเมิดตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม 2523 แล้วโจทก์มาฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบในมูลละเมิดเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2524 เกินกำหนด 1 ปี คดีโจทก์จึงขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1564/2525 สัญญาประกันภัยกฎหมายมิได้กำหนดแบบแห่งนิติกรรมไว้ เพียงแต่บังคับให้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือขึ้นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือตัวแทนเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่ ดังนั้นสัญญาประกันภัยจึงเกิดขึ้นเมื่อมีการแสดงเจตนาทำคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกัน และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคสอง กำหนดให้มีการส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย ฉะนั้นข้อสัญญาและเงื่อนไขการประกันภัยจึงต้องถือตามกรมธรรม์ประกันภัยด้วย มิใช่เฉพาะเท่าที่ปรากฏในคำเสนอและคำสนองเท่านั้น²⁴

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2339/2533, 5813/2539, 2138/2534, 2425/2538.

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกา 1564. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา. หน้า 1223-1224.

สำหรับการเรียกร้องค่านายหน้าประกันภัยต่อ ในกรณีที่สัญญาประกันภัยต่อกระทำโดยผ่านคนกลางประกันภัย ได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวางบรรทัดฐานเกี่ยวกับอายุความในการฟ้องร้องบังคับไว้แล้ว เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1183/2509²⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 165 (1) และ (7) เป็นบทบัญญัติให้บุคคลเรียกเอาค่า เช่น ค่าที่ได้ส่งมอบของ ค่าทำของ ฯลฯ หรือไม่กี่เรียกเอาสินจ้าง แต่ไม่ได้บัญญัติให้บุคคลเหล่านั้นเรียกเอาค่าบำเหน็จ บำเหน็จบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 845 ซึ่งเป็นเรื่องของนายหน้า ดังนั้นนายหน้ากับบุคคลที่กล่าวไว้ในมาตรา 165(1) และ(7) จึงไม่เหมือนกัน การใช้สิทธิเรียกร้องจึงไม่เหมือนกันไปด้วย โจทก์ก็เรียกร้องเอาค่าบำเหน็จและไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้เป็นอย่างอื่นจึงมีอายุความ 10 ปี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 626/2536 ผู้ต้องเสียหายจากการกระทำละเมิดสามารถฟ้องให้จำเลยซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยของผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้โดยตรงตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 887 เมื่อ โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยของผู้ต้องเสียหายเข้าชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิจากผู้ต้องเสียหายฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยได้ในนามของโจทก์เองตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 226 และ 880 และกรณีเช่นนี้เป็นการฟ้องโดยอาศัยมูลหนี้ตามสัญญาประกันภัยจำจน ต้องใช้อายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 882 คือ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย จะนำอายุความละเมิดตาม มาตรา 448 มาบังคับไม่ได้

ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการใช้กฎหมาย โดยเฉพาะหลักในการรับช่วงสิทธิ เนื่องจากการตีความที่แยกอายุความออกเป็นเฉพาะตัวบุคคล แต่เนื่องจากผู้เอาประกันภัยย่อมมีสิทธิตามสัญญาประกันภัยที่จะได้รับการชดใช้ตราบเท่าที่อยู่ในระยะการคุ้มครองของสัญญาประกันภัย โดยมีสิทธินำเอาวัตถุที่ประกันวินาศภัยเข้าเรียกค่าชดใช้จากผู้รับประกันภัยในระยะของสัญญาประกันภัย แต่ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับสิทธิของผู้เอาประกันภัยเมื่อได้ชดใช้ค่าสินไหมให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้วเท่านั้น ปัญหาจึงเกิดขึ้นเมื่อผู้เอาประกันภัยได้เรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมในเวลาทำอายุความตามสิทธิ (1 ปี นับละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิด) และการรับสิทธิของผู้รับประกันภัยเกิดขึ้นภายหลังจากที่อายุความดังกล่าวได้หมดไป เช่นนี้ผู้รับประกันภัยย่อมเสื่อมสิทธิของตนในการเข้ารับสิทธิดังกล่าวด้วย

กรณีที่ผู้เอาประกันภัยไปตกลงประนีประนอมยอมความกับผู้ทำละเมิด แต่เมื่อยังไม่มี การปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ สัญญาประกันภัยยังไม่ระงับ เมื่อผู้รับประกันภัยใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว ย่อมรับสิทธิของผู้เอาประกันภัย ไปฟ้องผู้ทำละเมิดตาม

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกา 1183/2509. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา. หน้า 1443.

สัญญาประนีประนอมยอมความได้ ซึ่งเป็นกรณีไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ 10 ปี ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 440/2540 จำเลยชั้นรายนต์โดยประมาทชนรณนต์ของ ส. ที่โจทก์รับประกันภัยไว้ โจทก์จึงต้องรับผิดชอบต่อ ส. แม้ ส. จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลย ยอมให้จำเลยซ่อมรถยนต์ของ ส. ภายหลังจากที่กรมธรรม์ประกันภัยครบกำหนดแล้วก็ตาม สิทธิของโจทก์ที่จะรับสวมสิทธิของ ส. ผู้เอาประกันภัยที่มีอยู่แก่จำเลยในการเรียกค่าเสียหายเอาแก่จำเลยยังคงมีอยู่หาได้สิ้นสิทธิไปไม่ เพราะบันทึกข้อตกลงที่จำเลยยอมซ่อมรถยนต์ของ ส. เป็นข้อตกลงที่ผูกพันเฉพาะจำเลยกับ ส. เมื่อจำเลยยังมีได้ปฏิบัติตามสัญญาหาได้มีผลทำให้สัญญาประกันภัยระหว่างโจทก์กับ ส. สิ้นผลไปด้วยไม่ ดังนั้น เมื่อโจทก์ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ส. ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว โจทก์ย่อมอยู่ในฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของ ส. ฟ้องไล่เบี้ยเรียกค่าเสียหายเอาแก่จำเลยได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 227 โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลย เมื่อโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเอาแก่จำเลยในฐานะผู้รับช่วงสิทธิของ ส. ผู้เอาประกันภัยอันมีต่อจำเลยตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ ส. ทำไว้กับจำเลยมิได้ฟ้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเอาแก่จำเลยตามสัญญาประกันภัย สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากสัญญาประนีประนอมยอมความไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความฟ้องร้องไว้โดยเฉพาะ จึงต้องอยู่ภายในบังคับของมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีอายุความ 10 ปี นับแต่วันทำสัญญาประนีประนอมยอมความการฟ้องผู้รับประกันภัยให้รับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยภายใน 2 ปี ตามมาตรา 882 นี้รวมถึงคู่ความในคดีขอให้ศาลออกหมายเรียกบริษัทประกันภัยให้เข้ามาเป็นจำเลยร่วมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (3) ด้วย โดยต้องขอให้ออกหมายเรียกบริษัทประกันภัยให้เข้ามาในคดีภายใน 2 ปี นับแต่วันที่เกิดวินาศภัย²⁶

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ด้วยความสมัครใจของต่างประเทศ

ในส่วนนี้จะทำการศึกษาดังหลักการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ด้วยความสมัครใจของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law คือ สหราชอาณาจักร และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law คือ ประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้เนื่องจากการบัญญัติมาตรา 880 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้รับอิทธิพลโดยตรงมาจากทั้ง 2 ประเทศนี้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5783/2540.

3.2.1 สหราชอาณาจักร

3.2.1.1 การรับช่วงสิทธิ

ในการศึกษาการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันภัยรถยนต์ด้วยความสมัครใจในส่วนของ การศึกษาระบบกฎหมาย Common Law ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาระบบของกฎหมายของสหราชอาณาจักร ทั้งนี้เนื่องจากการบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 ของไทย ได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายของสหราชอาณาจักร โดยเฉพาะในมาตรา 692 ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สำหรับที่มาของการนำหลักการรับช่วงสิทธิมาใช้ในสหราชอาณาจักรนั้นที่มาจากกฎหมายโรมัน โดยคำว่า “การรับช่วงสิทธิ” มาจากคำในภาษาอังกฤษคือคำว่า “Substitution” และ “Surrogate” ในภาษาละติน ในมุมมองของภาษาอังกฤษ คำว่า “การรับช่วงสิทธิ” หมายถึงกระบวนการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาที่จะพิจารณาอนุญาตให้แกบุคคลอื่น ในการใช้สิทธิ และเรียกร้องประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับแทนตนเองในการเรียกร้องจากบุคคลที่สาม²⁷ ในหลักการรับช่วงสิทธิของสหราชอาณาจักร มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้เอาประกันภัยได้รับค่าสินไหมทดแทนเกินไปกว่าความเสียหายที่แท้จริง และจากการที่ผู้รับประกันภัยได้ชำระค่าสินไหมทดแทนไปนั้น ผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้รับสิทธิทั้งปวงที่อาจจะเกิดขึ้นหรือมีขึ้นเนื่องจากการชำระค่าสินไหมทดแทนไปนั้น เช่น กรณีของการรับช่วงสิทธิที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906 โดยมาตรา 1 บัญญัติจำกัดความของ “การประกันภัยทางทะเล” ไว้ว่าสัญญาการประกันภัยทางทะเลคือ สัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยรับที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามวิธีการและในขอบเขตที่ได้ตกลงกันไว้โดยสัญญาเพื่อความเสียหายทางทะเล และมาตรา 79 ได้บัญญัติถึงการรับสิทธิไว้ว่า (1) สิทธิในการรับสิทธิ เมื่อผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปทั้งหมด (Total Loss) ผู้รับประกันภัยย่อมมีสิทธิเข้าครอบครอง (Take Over) ส่วนได้เสีย และกรรมสิทธิ์ในวัตถุที่เอาประกันภัยไว้ โดยจำนวนซึ่งตนได้จ่ายไป อีกทั้งให้รับช่วงแห่งบรรดาสินทรัพย์และทางแก้อันผู้เอาประกันภัยได้มีอยู่ในเวลาที่ภัยนั้นได้เกิดขึ้น และ (2) ภายใต้บังคับแห่งวรรคก่อน เมื่อผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าเสียหายแต่เพียงบางส่วน ผู้รับประกันภัยหาอาจรับสิทธิในวัตถุที่เอาประกันภัยนั้นได้ไม่ แต่ทว่าในเวลาที่จะชดใช้ค่าเสียหาย ตามที่บัญญัติไว้ใน

²⁷ Tian Li. (2012). *Right of Subrogation in Marine Insurance: A Comparative Study of English and Chinese Law History and Development of Subrogation in Marine Insurance*. Faculty of law, Lund University. p.9.

พระราชบัญญัตินี้ ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิซึ่งบรรดาสิทธิและทางแก่ของผู้เอาประกันภัย อันผู้เอาประกันภัย ได้มีอยู่ในเวลาที่ภัยนั้น ได้เกิดมีขึ้น²⁸

เห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ คือ ความเสียหายอันเกิดจากการเสียหาย ทางทะเลผู้เอาประกันภัยจะ ได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่เกินกว่าความเสียหายที่แท้จริง

ในสารานุกรมกฎหมายของสหราชอาณาจักรที่เรียกว่า Halsbury's Laws of England ได้กล่าวถึงการประกันภัยตามหลักทั่วไปที่มีใช้การประกันภัยทางทะเลว่า การรับช่วงสิทธิอาจมีได้ ทั้งจากหนี้ละเมิดและหนี้ตามสัญญา ดังรายละเอียดดังนี้

1) การรับช่วงสิทธิอันเกิดจากการละเมิด เป็นผลสืบเนื่องจากความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยละเมิด หรือการละเลยไม่ชำระหนี้ของบุคคลภายนอก ได้แก่ การรับช่วงสิทธิตามกรรมธรรม์อัคคีภัยเกิดขึ้นเมื่อทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประกันภัยเกิดอัคคีภัยขึ้นจากการกระทำด้วยความประมาทหรือจงใจของบุคคลภายนอก การรับช่วงสิทธิตามกรรมธรรม์ยวดยานพาหนะเกิดเมื่อ ยานพาหนะที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายจากการกระทำด้วยความประมาทของ บุคคลภายนอก และกรณีการรับช่วงสิทธิอื่นที่คล้ายคลึงกับที่กล่าวมานี้ เช่น การที่ผู้รับประกันภัย ตามกรรมธรรม์ประกันความลับซึ่งอาจเรียกเงินที่ตรงออกไปก่อนคืนจากผู้กระทำการ โดยทุจริต

²⁸ The Marine Insurance Act 1906, S 79 (1)

(1) Where the insurer pays for a total loss, either of the whole, or in the case of goods of any apportionable part, of the subject-matter insured, he thereupon becomes entitled to take over the interest of the assured in whatever may remain of the subject-matter so paid for, and he is thereby subrogated to all the rights and remedies of the assured in and in respect of that subject-matter as from the time of the casualty causing the loss.

(2) Subject to the foregoing provisions, where the insurer pays for a partial loss, he acquires no title to the subject-matter insured, or such part of it as may remain, but he is thereupon subrogated to all rights and remedies of the assured in and in respect of the subject-matter insured as from the time of the casualty causing the loss, in so far as the assured has been indemnified, according to this Act, by such payment for the loss. 4 Halsbury's Laws of England, No. 699. The most obvious case of subrogation arises in tort, where the loss is attributable to some wrongful act or default of a third party. Thus, there is subrogation under a fire policy, where the property insured is burned by the negligence (f) or willful act (g) of a third party (h) : under a motervehicle policy there is subrogation if the insured vehicle is damaged by the third party's negligence (i) Sililarly, the insurers under a fidelity policy may claim reimbursement from the dishonest servant (k); and the insurers under a burglary policy may trace and claim the proceeds of the burglary.

และกรณีผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์โจรภัย ซึ่งอาจติดตามและเรียกร้องให้ชดใช้จากการกระทำโจรภัย²⁹

2) การรับช่วงสิทธิอันเกิดจากสัญญา จะไม่จำกัดเฉพาะเพียงกรณีการละเมิดเท่านั้น แต่รวมไปถึงกรณีบุคคลภายนอกที่มีการผิดสัญญาด้วย หากสัญญากำหนดให้บุคคลภายนอกต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยแห่งทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้ผู้รับประกันภัยของนายประกันตัวบุคคลหรือผู้รับประกันภัยของเจ้าของทรัพย์สินอาจบังคับตามสิทธิเอาจากสิทธิที่ประกันหรือเรียกชดใช้จากผู้รับหลักประกันหรือผู้ครอบครองทรัพย์สิน หากเป็นกรณีที่มีการค้ำประกันผู้รับประกันภัยในหนีนั้นอาจบังคับเอาจากผู้ค้ำประกันนี้ก็ได้ อย่างไรก็ตาม สัญญานั้นไม่จำเป็นต้องกำหนดความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยแห่งทรัพย์สินไว้โดยชัดแจ้งก็ได้ ถ้าหากว่ามีหน้าที่ต้องรับผิดชอบและให้ถือว่าเป็นการเพียงพอที่จะรับผิดชอบได้ หากสัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินได้ทำขึ้นไว้ ทั้งจะต้องจัดให้การรับประกันภัยเข้ามาอยู่ในฐานะเดิมเสมือนหนึ่งว่าความเสียหายไม่เคยเกิดขึ้นเลย ผู้รับประกันภัยมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติการตามข้อสัญญา หากว่าสัญญาซื้อขายผู้ซื้อจะต้องรับผิดชอบในการชำระราคา ถึงแม้ว่าทรัพย์สินจะถูกทำลายลงแล้วก็ตาม กรณีนี้ผู้รับประกันภัยของผู้ขายมีสิทธิที่จะบังคับการชำระหนี้เพื่อประโยชน์ของคนได้ กรณีที่คล้ายคลึงกับที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ได้แก่ ผู้รับประกันภัยของผู้รับจ้างสามารถบังคับตามสิทธิได้ภายใต้การจ้างต่อผู้จ้างและกรณีผู้รับประกันภัยของเจ้าของทรัพย์สินนั้น อาจเรียกเอาประโยชน์จากความผูกพันของผู้ครอบครองทรัพย์สินได้³⁰

²⁹ Halbury's Laws of England, No. 699. The most obvious case of subrogation arises in tort, where the loss is attributable to some wrongful act or default of a third party. Thus, there is subrogation under a fire policy, where the property insured is burned by the negligence (f) or willful act (g) of a third party (h) : under a motervehicle policy there is subrogation if the insured vehicle is damaged by the third party's negligence (i) Sililarly, the insurers under a fidelity policy may claim reimbursement from the dishonest servant (k); and the insurers under a burglary policy may trace and claim the proceeds of the burglary.

³⁰ Halbury's Laws of England, No. 700 the doctrine of subrogation is not confined to cases of tort : the liability of the third party may arise under contract. This is clearly the case where the contract imposes upon the third party responsibility for the safety of the property. Thus, the insurers of a bailor or of a landlord may enforce their assured's rights and remedies against the bailee(m) or tenant (n) : if a debt is guaranteed, the insurers of the debt may enforce the guarantee (o). It is not, however, necessary that the contract should directly impose responsibility for the safety to the property : it is sufficient if the contract relates to the property insured, and will, if duty performed, place the assured in the same position as if the loss had not happened (p). The insurers are entitled to have the contract performed (q). If under a contract of sale the purchaser is liable to pay the price even through the property has been destroyed, the insureers of a mortgagee are entitled to enforce his rights under the mortgage

ในส่วนองวิธีการรับช่วงสิทธิ หรือการโอนสิทธิในคตินั้น หากไม่ได้ทำให้ถูกต้องตามแบบ ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีอำนาจฟ้องร้องบุคคลภายนอกในนามของตนเองได้ แต่จะต้องใช้สิทธินั้นในนามผู้เอาประกันภัย และเมื่อภายหลังได้รับการชดใช้ที่สมควรแล้ว ให้เป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องอนุญาตให้ผู้รับประกันภัยใช้สิทธิในนามตนเองเพื่อการฟ้องร้องดำเนินคดี³¹

กฎหมายของสหราชอาณาจักรในอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งได้มีการกล่าวถึงการรับช่วงสิทธิ คือ สรุปย่อกฎหมายแพ่งอังกฤษว่าด้วยประกันภัย กฎหมายฉบับนี้เป็นประชุมย่อคำพิพากษาของศาลอังกฤษ โดยมีนาย Edward Jenks เป็นบรรณาธิการและเนติบัณฑิตอื่นๆ อีกหลายท่านช่วยกันรวบรวมขึ้นไว้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งในการจัดพิมพ์ครั้งที่สอง โดย Butterworth & Co. แห่งกรุงลอนดอน เมื่อปี ค.ศ. 1921 Volume 1, Book 2 ว่าด้วยหนี้ ส่วนที่ 10 ว่าด้วยประกันภัยได้บัญญัติเรื่องการประกันภัยเอาไว้ โดยมีการบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัยไว้ว่า การชดใช้ค่าเสียหาย การชดใช้ดังกล่าวต้องเป็นการชดใช้ตามความเสียหายที่แท้จริง และการรับช่วงสิทธิจะสามารถทำได้เท่าที่จำนวนเงินตามความเสียหายที่ได้จ่ายไป โดยการรับช่วงสิทธิดังกล่าวเป็นการรับช่วงสิทธิในบรรดาการชดใช้ค่าเสียหาย การฟ้องร้องและหลักประกันอันพึงมีแก่ผู้เอาประกันภัย

กล่าวโดยสรุป การรับช่วงสิทธิในระบบกฎหมายสหราชอาณาจักรเกิดขึ้นได้หลายกรณี เช่น การรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันภัยทั่วไป การรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันภัยทางทะเลและการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัย โดยในส่วนของกรรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัยนั้น การชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายต้องชดใช้ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น และเมื่อผู้รับช่วงสิทธิได้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายไปแล้ว จะสามารถเข้ารับช่วงสิทธิต่างๆ ของผู้เสียหายเพื่อเรียกคืนจากบุคคลภายนอกได้ โดยการรับช่วงสิทธิดังกล่าวนี้จะทำให้เท่าที่จำนวนความเสียหายที่ได้จ่ายไป เช่น ค่าความเสียหายที่เกิดจากความเสียหายของรถยนต์ที่เอาประกันภัย ค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้อง รวมถึงหลักประกันต่างๆ อันเป็นสิทธิที่พึงมีพึงได้ของผู้เอาประกันภัย

against the mortgagor (s) , and the insurers of a landlord may claim the benefit of a tenant's covenant to insure (t).

³¹ Halbury's Laws of England, No. 701. In The absence of a formal assignment of the right of action (u), the insurers cannot sue the third party in their own names (a): They must bring the action in the name of the assured (b). It is his duty, in receiving a proper indemnity against costs (C), to permit his name to be used in such action (d).

3.2.1.2 สัญญาประกันภัยต่อ

หลักกฎหมายสหราชอาณาจักรนั้น ได้บัญญัติหลักการเฉลี่ย ในกรณีที่มีการประกันภัย ซ่อนไว้ใน Marine Insurance Act 1906 มาตรา 32³² มีหลักดังนี้

“ผู้เอาประกันภัยซ่อนสามารถเรียกร้องให้ผู้รับประกันคนใดคนหนึ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด โดยไม่เกินจำนวนความเสียหายที่แท้จริง และผู้รับประกันภัยที่จ่ายค่าสินไหมทดแทนแต่เพียงผู้เดียวย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยรายอื่นชำระค่าสินไหมทดแทนตามอัตราส่วนของแต่ละคนที่รับประกันภัยไว้”

โดยหลักเกณฑ์นี้ ได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติสำหรับการประกันภัยอื่นๆ ด้วย³³ ซึ่งการกำหนดให้มีการเฉลี่ยค่าสินไหมทดแทนตามสัดส่วนนั้นเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อผู้รับประกันภัยด้วยกัน

คดี Merchants Marine Insurance Company V. Liverpool Marine & General Insurance Company (1928) ตัดสินว่า กรณีที่ผู้เอาประกันภัยต่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยที่ไม่มีความรับผิดชอบภายใต้กรมธรรม์ประกันภัย ผู้รับประกันภัยต่อไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ว่ากรมธรรม์ประกันภัยต่อจะมีเงื่อนไขว่า “to pay as may be paid thereon” เพราะเมื่อตีความประโยคนี้นี้แล้วย่อมหมายถึง “to pay as may be liable to pay thereon”³⁴ ดังนั้นค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยต่อต้องชำระให้ผู้เอาประกันภัยต่อ ต้องไม่นอกเหนือไปจากขอบเขตความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยต่อที่มีอยู่ตามกรมธรรม์ประกันภัย

ตามกฎหมายของสหราชอาณาจักร ผู้พิพากษา Bingham J. กล่าวไว้ในคดี Western Assurance Company of Toronto V. Poole ว่า “ไม่มีนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้เอาประกันภัยโดยตรงกับผู้รับประกันภัยต่อ ดังนั้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยต่อจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้เฉพาะผู้เอาประกันภัย (ผู้รับประกันภัยโดยตรง) เท่านั้น ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เอาประกันภัยต่อ ต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยโดยตรงตามสัญญาประกันภัยที่ได้ทำไว้”³⁵ ดังนั้นในกฎหมายของสหราชอาณาจักร ผู้เอาประกันภัยโดยตรงจึงไม่มีส่วนได้เสียและไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์ หรือได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยต่อจากผู้รับประกันภัยต่อ

³² The Marine Insurance Act 1906. Articles 32.

³³ กุมพล บัวสุวรรณค์. (2551). *การประกันภัยซ่อน*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 11.

³⁴ C.E. Gdding. (1981). *The Law and Practice of Reinsurance*. London: London Witherby & Co., Ltd,n.d. p.12.

³⁵ Hodges Susan. (1999). *Cases and Materials on Marine Insurance Law*. London: Wharton street. p.73.

สำหรับสหราชอาณาจักร อายุความการละเมิดของสัญญาทั่วไปได้กำหนดไว้หกปี นับจากวันที่มีการละเมิดสัญญา³⁶ ส่วนสัญญาประกันภัยมีกำหนดอายุความหกปี ถูกกำหนดนับจากวันที่เสียหาย โดยใช้กับสัญญาประกันภัยธรรมดาและสัญญาประกันภัยต่อ ทั้งนี้ระยะเวลาในการฟ้องร้องบังคับคดีเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยต่อกำหนดไว้ใน Limitation Act 1980 ว่าระยะเวลาในการฟ้องร้องบังคับคดีให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยมีกำหนดอายุความหกปี นับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามสิทธิเรียกร้องที่มี (Six Years from the Date the Reassured Pays the Claim)³⁷

3.2.2 ประเทศญี่ปุ่น

3.2.2.1 การรับช่วงสิทธิ

การรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัยในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law สำหรับมาตรา 870 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ได้คัดลอกจากกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น โดยข้อความในวรรคสามของมาตรา 870 นั้น ไม่ได้ใช้หลักการเฉลี่ยเช่นเดียวกับกฎหมายอังกฤษซึ่งไม่น่าจะเกิดความเป็นธรรม เพราะสิทธิในการเฉลี่ยค่าสินไหมทดแทนควรจะทำเท่าเทียมกัน การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนควรจะเป็นไปตามสัดส่วน (Pro Rata) ที่ได้รับประกันภัยไว้ ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าการประกันซ้อนจะทำในวันเดียวกันหรือไม่

ในการศึกษาเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิในสัญญาประกันวินาศภัยในครั้งนี้ จะทำการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 880 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้ใช้กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นเป็นต้นแบบในการร่างกฎหมาย โดยที่ระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้แยกประมวลกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายพาณิชย์ออกจากกัน ในเรื่องของการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยนั้นจึงได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศญี่ปุ่น (The Commercial Code of Japan) โดยได้กล่าวถึงสิทธิของผู้รับประกันภัยในการรับช่วงสิทธิไว้ว่า ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยเกิดความสูญเสียดังกล่าว เมื่อผู้รับประกันภัยได้จ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว จึง

³⁶ Scottish Law Commission. *Reforming Insurance Contract Law, Summary of Responses to Second Consultation Paper*, Post Contract Duties and other Issues, Chapter1 : Damage for Late Payment, December 2012, Part6 Limitation, P.22.

³⁷ Limitation. Act 1980 Section 5 “An action founded on simple contract shall not be brought after be expired of 6 year from the date on which the cause of action accrued.”

ชอบที่จะรับสิทธิทั้งหมดของผู้เอาประกันภัยในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นเพียงบางส่วน ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัยจะสามารถรับช่วงสิทธิได้ตามสัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้เท่านั้น³⁸

หลังจากที่ผู้รับประกันภัยได้ชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว ผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้รับสิทธิต่างๆ ของผู้เอาประกันซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกภายใต้ขอบเขตของจำนวนเงินความเสียหายที่ได้จ่ายแก่ผู้เอาประกันภัยไป หากผู้รับประกันภัยจ่ายเงินค่าสินไหมไปเพียงบางส่วน การใช้สิทธิเรียกร้องค่าความเสียหายจากบุคคลภายนอกของผู้รับประกันภัยจะใช้สิทธิของตนในลักษณะที่เป็นการเสื่อมสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันไม่ได้³⁹ ส่วนเรื่องอายุความมีบัญญัติไว้เฉพาะกรณีการจ่ายค่าสินไหมหรือการเรียกให้ใช้คืนเบี้ยประกันภัย มีกำหนดสองปี และข้อผูกพันที่จะต้องจ่ายเบี้ยประกันภัยมีกำหนดหนึ่งปี⁴⁰ เช่นเดียวกับบทบัญญัติของกฎหมายไทย

ส่วนบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดนั้นบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น มาตรา 709 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ละเมิดสิทธิของผู้อื่นจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดนั้น”⁴¹ อย่างไรก็ตาม การละเมิดสิทธิ

³⁸ Insurer's Subrogation to Rights. Article 661.

In those situations where there has been a total loss of the subject matter of the insurance, when the insurer pays all of the amount insured, it shall acquire the rights of the insured party with respect to the subject matter of the insurance. Provided, however, in those situations where the insurance is for only part of the insurable value, the rights of the insurer shall be determined by the ratio of the insured amount as against the insurable value.

³⁹ Subrogation to Rights Against Third Parties. Article 662.

1. In those situations where damages have occurred due to actions by a third party, when the insurer has paid its coverage to the insured party, it shall acquire the rights of the party effecting the insurance contract or the insured party against the third party to the extent of the amount paid.

2. When the insurer pays only part of the coverage to the insured, it can obtain the rights provided for in the previous paragraph only to the extent that it does not damage the rights of the party effecting the insurance contract or the insured party.

⁴⁰ Time Limits. Article 663.

The obligation to pay insurance monies or refund insurance premiums shall be extinguished after two years and the obligation to pay insurance premiums shall be extinguished after one year.

⁴¹ Damage in Torts. Article 702.

ของผู้อื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่นนี้มิได้มีการให้คำนิยามว่า เป็นสิทธิประเภทใดบ้างที่จะได้รับการคุ้มครอง ศาลตีความสิทธินี้อย่างกว้างขวาง สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองขึ้นอยู่กับดุลพินิจศาล ทั้งนี้ศาลจะพิจารณาประกอบกับความร้ายแรงแห่งละเมิดว่าเหมาะสมหรือไม่เป็นกรณีๆ ไป

การรับช่วงสิทธิตามกฎหมายแพ่ง ดังที่ทราบกันดีแล้วว่ากฎหมายลักษณะหนึ่งของประเทศไทยมีบางมาตราที่นำแนวคิดของกฎหมายประเทศญี่ปุ่นมาเทียบเคียง ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธินี้เองก็เช่นเดียวกันที่ได้นำประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 422 และมาตรา 501 มาปรับแนวคิดเทียบเคียงเป็นกฎหมายไทย (ปรากฏในมาตรา 227 และ 226) ด้วย โดยมีบทบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 422 ถ้าเจ้าหนี้ตามสัญญาได้รับการชดใช้ความเสียหายเต็มตามราคาทรัพย์สินหรือสิทธิ ซึ่งเป็นวัตถุแห่งสิทธิเรียกร้องของเขาแล้ว ลูกหนี้ตามสัญญาสามารถเข้าไปรับช่วงสิทธิในตำแหน่งของเจ้าหนี้ตามสัญญาอันเกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินหรือสิทธิอื่นๆ โดยนิตินัย⁴²

มาตรา 501 “บุคคลที่รับช่วงสิทธิจากผู้เสียหายคามเจื่อนใจในสองมาตราข้างต้น อาจใช้สิทธิทั้งหลายที่กลายมาเป็นสิทธิของผู้เสียหายอันมีผลต่อหลักประกันเพื่อการชำระหนี้ ตลอดจนขอบเขตในการชดใช้เงินคืนตามสิทธิของตน ตามเจื่อนใจต่อไปนี้”⁴³

เมื่อการรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายพาณิชย์ ระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นนั้นได้แยกประมวลกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายพาณิชย์ออกจากกัน ดังนั้นกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยของประเทศญี่ปุ่นจึงถูกบัญญัติไว้ต่างหากไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ (The Commercial Code of Japan) โดยได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันวินาศภัยไว้ดังนี้

A person who has intentionally or negligently infringed any right of others, or legally protected interest of others, shall be liable to compensate any damages resulting in consequence.

⁴² Subrogation for Damages. Article 422.

If an obligee receives the full value of any Thing or right which is the subject of the claim as the compensation for damages, the obligor shall be subrogated to the creditor in relation to such property or right by operation of law.

⁴³ Effect of Subrogation by Performance. Article 501.

A person who is subrogated to the claim of the obligee pursuant to the provisions of the preceding two articles may exercise any and all rights possessed by such obligee as the effect of, and as a security for, such right to the extent he/she may seek reimbursement under his/her own right; provided, however, that:

มาตรา 416 กรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นด้วยเหตุเพราะบุคคลที่สาม และผู้ประกันภัยได้ชดใช้ความเสียหายเป็นตัวแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยชอบที่จะเข้าครอบครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือทั้งผู้รับจ้างประกันภัยซึ่งมีต่อบุคคลที่สามในขอบเขตของจำนวนที่จ่ายไป

ในกรณีที่ผู้รับประกันภัยได้ชำระเงินส่วนหนึ่งที่เขารับผิดชอบให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ย่อมอาจดำเนินการใช้สิทธิตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์หนึ่ง ตามสิทธิของผู้เอาประกันภัยเท่านั้นจะใช้ทางอื่นใดเกินกว่าขอบเขตนั้นเสียไม่ได้⁴⁴

ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ จะสังเกตได้ว่ากฎหมายประเทศญี่ปุ่นนั้น มีลักษณะการรับช่วงสิทธิอย่างเดียวกันกับกฎหมายประเทศอังกฤษ กล่าวคือได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการรับช่วงสิทธิไว้ให้ไม่เกินกว่าที่สิทธิที่ผู้เอาประกันภัยมี แต่ยังมีส่วนที่แตกต่างกันอยู่ในเรื่องหลักวัตถุประสงค์ของการสวมสิทธิที่กฎหมายประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง ส่วนกฎหมายประเทศอังกฤษนั้นจะได้กำหนดไว้โดยใช้หลักเกณฑ์ของกฎหมายทั่วไปมาบังคับใช้ด้วย

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษากฎหมายพาณิชย์ของประเทศญี่ปุ่นพบว่า มาตรา 661 และ มาตรา 662 ของประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศญี่ปุ่นมีความคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย และกฎหมายเกือบทุกประเทศบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิไว้ในทำนองเดียวกันกล่าวคือ ผู้รับประกันภัยจะได้รับช่วงสิทธิในการเรียกร้องต่อบุคคลที่สาม ผู้ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เอาประกันภัยได้ต่อเมื่อได้มีการชำระค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว โดยสัดส่วนของการรับช่วงสิทธิขึ้นอยู่กับจำนวนค่าสินไหมที่ต้องจ่ายไป กรณีที่จ่ายค่าสินไหมแก่ผู้เอาประกันภัยไปเต็มจำนวนที่เอาประกันภัยไว้ในสัญญา ผู้รับประกันภัยจะรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยมาทั้งหมด แต่กรณีที่มีการใช้ค่าสินไหมเพียงบางส่วน ผู้รับประกันภัยสามารถใช้สิทธิของตนที่ได้รับช่วงสิทธิมาจากผู้เอาประกันภัยได้ไม่เกินจำนวนค่าสินไหมที่ได้จ่ายไป และการใช้สิทธิดังกล่าวต้องไม่ไปทำให้เกิดการเสื่อมสิทธิของผู้รับประกันภัยในการเรียกร้องค่าเสียหายที่ในส่วนที่ขาดอยู่นั้นคืนจากบุคคลที่สามซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย

⁴⁴ Scope of Damages. Article 416.

(1) The purpose of the demand for the damages for failure to perform an obligation shall be to demand the compensation for damages which would ordinarily arise from such failure.

(2) The obligee may also demand the compensation for damages which arise from any special circumstances if the party did foresee, or should have foreseen, such circumstances.

3.2.2.2 สัญญาประกันภัยต่อ

หลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา เนื่องจากสัญญาประกันภัยต่อ เป็นสัญญาหนึ่งซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากสัญญาประกันภัยโดยทั่วไป จึงมีลักษณะเป็นเอกเทศสัญญาลักษณะหนึ่ง ฉะนั้น ต้องนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับสัญญามาใช้กับสัญญาประกันภัยต่อด้วย คู่สัญญาจึงต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย⁴⁵

ส่วนระยะเวลาการนับอายุความของประเทศญี่ปุ่นนั้น แม้จะมีกำหนดระยะเวลาอายุความสำหรับสัญญาและนิติอันเกี่ยวกับธุรกิจพาณิชย์ 10 ปี นับแต่วันที่อาจเรียกร้องได้ แต่ในส่วนของอายุความในเรื่องประกันภัยและประกันภัยต่อ กลับใช้อายุความอย่างเดียวกันกับการนับอายุความละเมิด กล่าวคือมีอายุความ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่เกิดเหตุละเมิด หรือผู้มีสิทธิเรียกร้องทราบถึงความเสียหายและทราบถึงตัวบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งมีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่าแม้จะกำหนดอายุความไว้เช่นเดียวกันกับหลักอายุความละเมิด แต่หลักเกณฑ์ในการนับอายุความที่ระบุไว้ให้เริ่มนับตั้งแต่ทราบถึงความเสียหายและทราบถึงตัวบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ จึงกลับส่งผลให้เกิดการนับอายุความระหว่างความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย และสัญญาประกันภัยต่อ เริ่มนับแตกต่างกันออกไป

3.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ด้วยความสมัครใจของประเทศไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาข้างต้น สามารถกำหนดประเด็นเพื่อทำการศึกษเปรียบเทียบการรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ด้วยความสมัครใจของประเทศไทยและต่างประเทศได้ ดังนี้

3.3.1 กรณีอายุความการรับช่วงสิทธิ

การรับช่วงสิทธิของประเทศไทย หรือการรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 880 นั้นมีอายุความ 1 ปีนับแต่วันวินาศภัย โดยจากสิทธิของผู้เอาประกันภัยในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดเอากับผู้ทำละเมิดตามมาตรา 880 นั้น ผู้รับช่วงสิทธิย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้เอาประกันที่ตนรับช่วงสิทธิมาเท่านั้น ดังนั้นเมื่อสิทธิของผู้เอาประกันภัย คือสามารถใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายจากมูลละเมิดต่อผู้ทำละเมิดภายในอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 ดังนั้นผู้รับประกันภัยไม่อาจมีสิทธิมากกว่าผู้เอาประกันภัย เมื่อมีการรับช่วงสิทธิ ผู้รับประกันภัยจึงต้องฟ้องผู้ทำละเมิดภายในอายุความตาม

⁴⁵ ในประเทศอังกฤษ ผู้รับประกันภัยต่อไม่จำเป็นต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคล

มาตรา 448 เช่นเดียวกับสิทธิของผู้เอาประกันภัย สำหรับการประกันภัยต่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน จึงกำหนดอายุความสำหรับการเรียกร้องสิทธิตามสัญญาประกันภัยไว้ เฉพาะสัญญาประกันวินาศภัยเท่านั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 882 มีอายุความ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย สำหรับสหราชอาณาจักร อายุความการละเมิดของสัญญาทั่วไปได้กำหนดไว้ 6 ปี นับจากวันที่มีการละเมิดสัญญา ส่วนสัญญาประกันภัยมีอายุความ 6 ปี ถูกกำหนดนับจากวันที่เสียหาย โดยใช้กับสัญญาประกันภัยธรรมดาและสัญญาประกันภัยต่อ ทั้งนี้ระยะเวลาในการฟ้องร้องบังคับคดีเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยต่อกำหนดไว้ใน Limitation Act 1980 ว่าระยะเวลาในการฟ้องร้องบังคับคดีให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัย ในส่วนของประเทศญี่ปุ่นนั้น ระบบกฎหมายของญี่ปุ่นได้แยกประมวลกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายพาณิชย์ออกจากกัน กฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยของประเทศญี่ปุ่นจึงถูกบัญญัติไว้ต่างหาก ในส่วนของอายุความในเรื่องประกันภัยและประกันภัยต่อ ใช้อายุความอย่างเดียวกันกับการนับอายุความละเมิด กล่าวคือ มีอายุความ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่เกิดเหตุละเมิดหรือผู้มีสิทธิเรียกร้องทราบถึงความเสียหายและทราบถึงตัวบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาแล้วกฎหมายของประเทศไทยมีระยะเวลาในการรับช่วงสิทธิ ฟ้องร้องบังคับคดี เกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนน้อยกว่าประเทศอื่น ซึ่งส่งผลให้ผู้รับประกันภัยเสียสิทธิในการไล่เบี้ยจากบุคคลภายนอก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น แล้วจะเห็นว่า ประเทศญี่ปุ่นมีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการประกันภัย ในประมวลกฎหมายพาณิชย์โดยใช้หลักเกณฑ์ในการนับอายุความที่ระบุไว้ให้เริ่มนับตั้งแต่ทราบถึงความเสียหายและทราบถึงตัวบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งสัญญาทางพาณิชย์ของผู้ประกอบธุรกิจการค้ามีธรรมเนียมปฏิบัติและจารีตประเพณีทางการค้าที่เป็นพิเศษ ผลประโยชน์หรือกำไรที่คู่สัญญาทางพาณิชย์ได้รับตอบแทนจากกันก็อาจจะมีจำนวนที่ไม่เท่าเทียมกัน และไม่แน่นอนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยเสี่ยงและข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่จะต้องใช้ประกอบการตัดสินใจในการเข้ารับความเสี่ยงในการลงทุนหรือทางการค้าต่อกัน ซึ่งจะแตกต่างจากสัญญาทางแพ่งโดยหากเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหราชอาณาจักรแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ามีการกำหนดอายุความละเมิดไว้ 6 ปี แต่อย่างไรก็ตามยังได้มีกำหนดระยะเวลาในการฟ้องร้องเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยไว้เฉพาะเพิ่มเติมไว้ใน Limitation Act 1980 52 โดยนับระยะเวลา 6 ปี นับจากวันที่มีการจ่ายค่าสินไหมทดแทน เพื่อประโยชน์ของผู้รับประกันภัยให้มีโอกาสรับช่วงสิทธิคืนได้จากบุคคลภายนอกผู้ทำละเมิด เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และหลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิ

3.3.2 กรณีการประกันภัยต่อ

ในกฎหมายของสหราชอาณาจักรแม้จะได้กำหนดอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องจากการละเมิดไว้คือ อายุความ 6 ปี นับจากวันที่เกิดการละเมิด และในกรณีอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องทางละเมิดกรณีที่เกิดความเสียหายต่อบุคคล คือ อายุความ 3 ปี นับถัดจากวันที่เกิดการละเมิดหรือรู้ถึงความเสียหายของบุคคลนั้น และสำหรับอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องจากการเพิกเฉยหรือละเลยต่อความเสียหายแฝง คือ 3 ปี นับจากวันที่ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องรู้ถึงความเสียหายดังกล่าว หรือ 6 ปี นับจากวันที่เกิดเหตุความเสียหาย ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 15 ปี นับจากการเพิกเฉยหรือละเลยก็ตาม อย่างไรก็ตาม สำหรับอายุความในการเรียกร้องหรือฟ้องร้องบังคับคดีเกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยต่อกลับไม่ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดเรื่องอายุความไว้ชัดเจน จึงต้องนำ Limitation Act 1980 ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปมาบังคับใช้ สำหรับระยะเวลาในการฟ้องร้องบังคับคดีให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยต่อ โดยต้องกระทำภายในหกปีนับแต่วันที่ผู้เอาประกันภัยต่อได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว ส่วนระยะเวลาการนับอายุความของประเทศญี่ปุ่นในกฎหมายอันเกี่ยวกับการประกันภัยต่อ นั้น มีอายุความ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่เกิดเหตุละเมิดหรือผู้มีสิทธิเรียกร้องทราบถึงความเสียหายและทราบถึงตัวบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ โดยหลักเกณฑ์ในการนับอายุความที่ระบุไว้ให้เริ่มนับตั้งแต่ทราบถึงความเสียหายและทราบถึงตัวบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดการนับอายุความระหว่างความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยและสัญญาประกันภัยต่อ ต้องเริ่มนับแตกต่างกันออกไป ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับประกันภัยต่อไว้อย่างชัดเจน คงมีเพียงแต่ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 78⁴⁶ ซึ่งทำให้การบังคับใช้จึงต้องนำกฎหมายใกล้เคียงมาปรับใช้ และมีความไม่ชัดเจนในด้านการตีความ แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีการกำหนดถึง สิทธิ หน้าที่ บทบาท และระเบียบข้อบังคับไว้ เช่นนี้เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วจะเห็นว่า แม้กฎหมายของประเทศอังกฤษจะไม่ได้กำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยต่อไว้เป็นการเฉพาะแต่ก็ยังไม่มีบทบัญญัติที่รองรับต่อกรณีที่เกิดขึ้นได้ เช่นเดียวกับกรณีของกฎหมาย

⁴⁶ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535. มาตรา 78. “ห้ามมิให้ผู้ใดชักชวน แนะนำ หรือกระทำให้ด้วยประการใดๆ เพื่อให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยในต่างประเทศหรือกับบุคคลใดๆ นอกจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่นายหน้าประกันวินาศภัยซึ่งได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนให้ทำการชี้ช่องหรือจัดการให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้ทำสัญญาประกันต่อกับผู้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยในต่างประเทศ”

ของประเทศญี่ปุ่นที่กำหนดขอบเขตและการตีความไว้โดยชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายของประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นไว้เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น และไม่มีบทบัญญัติตามกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปในการตีความซึ่งกระทำได้ตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี ดังนั้น การตีความตามกฎหมายของประเทศไทย ยังเป็นการตีความที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ซึ่งข้อจำกัดนี้ก่อให้เกิดปัญหาในการปรับใช้กฎหมายกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่อาจจะตอบสนองต่อความต้องการหรือเหตุการณ์ได้เท่าที่ควร